

zapora krčmarjem, kateri čez mero prodajo pijače gostom in so tako v pri vrsti krivi pijanosti. Vidi se tudi, da ta deželna postava nekoliko pomaga. Pijancev se ve da ne bo preobrnila nobena postava, ampak doseže se toliko, da se pijančevanje ne širi in da bo morebiti drug rod one dežele treznejši, premožnejši, da se bodo stran preseljevale pijavke judovske, vse to v srečo deželi.

Žalibog, ta postava za zdaj velja samo za Galicijo, pa upamo, da si bodo enako postavu sklenile tudi druge dežele, ako se bode kuga žganja še dalje tako širila.

Tudi v državnem zboru preteklo leto sklenjena postava, katera naklada žganjetočnikom prav visok davek, bo morebiti imela nekoliko dobrega vpliva, ker gotovo marsikaterega zapeljala je prilika, da je postal pijanec, ker je vsled nove postave mnogo manj žganjarij, bo tudi manj prilike, tedaj upajmo, da tudi manj pijancev.

Prav velike važnosti pa je napredek v kemiji, katerega objavlja prof. E. Winkelhofer. Najnovejše iznajdbe v analistični kemiji podajajo nam sredstva, s katerimi se popolnem zanesljivo dokaže hud strup v žganji, razun družih posebno hud strup z imenom „Amylalkohol“, čegar vžitek povzroči pečenje v ustih, vročino glave, bljuvanje, bolečino glave in dušenje. Prav malo tega strupa napravi pijanost. Ni še skušenj do zdaj, koliko splošnih zdravstvenih nasledkov ima vzrok v žganji in koliko v strupu,

ki je v žganji; sme se pa trditi, da so v prvi vrsti škodljivi zdravju omenjeni strupi (Propyl-, Isobutyl- in Amyl-Alkohol).

Onih strupov je v žganji tem več, čem manj je očiščeno onih oljnatih delov, ki se sploh imenujejo „Fusel“.

Kemične skušnje podajajo nam pa danes sredstva, s katerimi se more s posebno natančnostjo dokazati tudi $\frac{1}{10.000}$ del teže onega strupa med žganjem.

Ako je tedaj pri 9999 težnih delih le en sam del onega oljnatega strupa vmes, kemija ga najde.

To dokazovanje samo na sebi sicer nima za splošnost posebnega pomena, tako malo kakor dokazovanje, da je „nikotin“, strup v tabaku, hud strup, in da tudi tako priljubljena kava ni brez strupa, in marsikdo bo ugovarjal, da je največ strupa v apotekah, in vendar nam ga zdravniki podajajo vsak dan.

Pri žganji je druga. Pri njem vidimo vsi grozne, za človeštvo pogubne nasledke, in vsi ljudoljubi borijo se zoper to kugo. Zdaj pa nam je kemija podala sredstvo, v žganji dokazati celó mali del zeló hudega strupa, in v tem je ljudskim zastopom in vladi dana prilika, prepovedati in zabraniti prodajo one vrste najškodlivejših žganj, v katerih se nahaja gotov del imenovanega strupa. δ. π.

Prešič Poland - China.

To za pitanje posebno priporočano pleme prešičev vpeljal je iz Amerike prvi A. Wittekind v Borstel-u v Šlesvik-Holsteinskem.

Akoravno bi se k nam to pleme zdaj le z neprimerno velikimi stroški moglo dobiti, vendar je zanimivo tudi to novost poznati, in, kedar je prilika, poskusiti, ker slovenski gospodar poleg govedi skupi za prešiče še največ denarja.

Leta 1879. dobil je Wittekind prvi par, mrjasca in svinjo tega plemena iz Amerike. Drug par naročil si je leta 1880., pa od družega tamošnjega živinorejca, da bi ne imel sorodnih žival. Leta 1881. naročil si je štirikrat skupaj 3 mrjasce in 5 svinj. Leta 1882. pa je nakupil dva mrjasca in 6 svinj, ki so bili vpeljani iz Amerike, in eno doma izrejeno svinjo istega plemena z nekoliko mladiči.

To pleme prešičev je, kakor podoba kaže, črne barve z nekaj belimi lisami, ima tanka viseča ušesa, kratko, široko glavo, je šibkih kosti, ki so pa vendar dosti krepke nositi mnogokrat velikansk život. Odlikujejo se ti prešiči posebno po nenavadno šibkih nogah, pa so vkljub temu urni in lahko hodijo.

Po skušnjah imenovanega gospodarja se to pleme



prešičev lahko spita v vsaki starosti in se s prav tisto pičo več priredi pri njem, kakor pri družih plemenskih, in to enako gledé masti in mesa. To pleme je zeló mirno in ubogljivo in se mu tudi mrzlo podnebje dobro prilaga. Kakor zdaj strokovnjaki trdijo, bo to pleme prešičev spodrinilo vsa druga plemena enako, kakor se je to zgodilo v zapadnih deželah severnih združenih držav, kakor hitro se bode moglo pri nas zarediti.

„W. L. Z.“

Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor.

Česar človek ne vé, tega za-nj ni, in ako nepodučen hoče govoriti o neznani mu reči, se bo večidel motil; takim ljudem latinec svetuje: „si tacuisses...“ „ako bi bil molčal, ostal bi bil moder“.

Enako so si mislili oni, katerim je bolj ali manj znano dosedanje delovanje kmetijske družbe kranjske, njenega glavnega odbora in v njem v prvi vrsti družbenega tajnika, nedosegljivega dr. Bleiweisa, ko so čuli

nekatero po vsem neopravičene, čisto neutemeljene obsojbe tega delovanja.

Nobeno delo človekovo sicer ni popolno, vsako ima pomanjkljivosti in napake, tako je bilo in tako bode tudi vprihodnje; toda, kdor sodi človeška dela, mora tudi meriti s človeško mero in s to mero v roki bo poklican in nepristransk sodnik spoznal, da družba kmetijska ni rok križem držala, da ni bila slepa za potrebe, ne gluha za želje kmetovalcev, temveč da je storila prav mnogo kmetijstvu našemu, ne samo udom družbe, na korist.

Oglejmo si malo preteklost in sodimo kmetijsko družbo po njenih delih.

1. Je li družba storila kaj za poduk v kmetijstvu?

Odgovor. Dala je na svitlo sledeče podučne spise:

a) „Umno kmetovanje in gospodarstvo“, spisal J. Zalokar;

b) „Nauk o umni živinoreji“, spisal dr. Bleiweis;

c) „Kmetijska kemija“, spisal M. Vertovec;

č) „Glavna vodila umnega kmetovanja“, spisal Iv. Lapajne;

d) „Kranjski vertnar“, spisal Fr. Pirc;

e) „Knjižnica za kmeta. I. Sadjereja“, spisal pl. Gutmannsthal;

f) „Zboljšanje gospodarstva na planinah“ po Trientel-u;

g) „Navod za pridelovanje lanú in prediva po belgiškem načinu“, spisal A. Piskar;

h) „Stelja in gnoj“ po Trientel-u;

i) „Novi kranjski panj po Dzirzonovi osnovi“, spisal L. Porenta;

j) „Kratki navod k izreji domačih sviloprejk“, po Haberlandt-u;

k) „Potni poduk o Krasu in o pogozdevanju Krasa“, spisal L. Dimitz;

l) „Kako se seje seme gozdnih dreves“, spisal M. Scheyer;

m) „Poduk, kako najboljšo živo mejo zasaditi“, izdala kmetijska družba;

n) „O vinskih družbah“, po govoru pri shodu kmetovalcev štajarskih;

o) „Živali kmetijstvu in gozdarstvu koristne“, po Schleicher-u;

p) „Navod, kako naj se napravljajo vodnjaki in kapnice“ z risanimi načrti, spisal P. Kosler;

r) „Razstava sadja“ leta 1847;

s) „ „ „ „ 1863;

š) „Sporočilo slovenskim vinorednikom“, spisal M. Vertovec;

t) „Kaj naj bi storili zdaj Notranjci, ko se izdeluje železnica“ (nemško);

u) „Zgodovina c. kr. družbe kmetijske“ (slovensko in nemško);

v) „Stoletnica družbe kmetijske“;

z) „Bukve za kmeta“, spisal dr. Bleiweis, ne govoriti o „Naznanilih“ družbenih, ne govoriti dalje o kmetijskih in živinozdravniških znanih knjigah, katere je pokojni dr. Bleiweis spisal, pa sam založil; nadalje ne gledé na bogato zalogo poduka, spravljenega v 40 letnikih „Novic“, v veliki „Pratiki“ in v nemškem „koledarji“.

Tudi ne omenjamo tukaj podučevanja preteklih več kot treh desetletij na podkovski in živinozdravniški šoli v Ljubljani, ne popotnega podučevanja o pridelovanju lanú in izdelovanju prediva, o mlekarstvu in sivarstvu itd.

Tukaj naštetu bo morebiti zadostovalo v dokaz, da je kmetijska družba za poduk v kmetijstvu tudi pred letom 1822. marsikaj storila.

Tehnično poročilo

k projektu o izsuševanju ljubljanskega močvirja.

To poročilo je glavnemu odboru za obdelovanje močvirja predložil Ivan pl. Podhagsky, uradno pooblaščen civilen inženir.

XVI. Čurnov kanal.

(Dalje.)

Za odpeljavo najviše vode naj se pusti v stavbi 15 lukenj za iztok, pozneje naj se pa naredi še 10 tacih

odprtij. Ker najviša voda ne more odteči skozi spodnja odprtja, zato bode polagoma rastla kviško in sicer tako visoko, da bode nastalo ravnatežje med pritokom in iztokom; vsled tega pa se bode nabralo in zastalo mnogo vode in iztok proti močvirju se bode zmanjšal.

Se vé da se bode v dolini s časom pokrilo dno s prodovjem, da se bodo morebiti odprtja v vodni zapornici včasih zamašila z velikimi hlodi; takrat pa bode prišel čas, da se bode morala cela zgradba povikšati.

Ko bode med tem pogozdovanje dovršeno, se bode tudi prodovje bolj počasi dalje pomikalo in zaježilna priprava bode pač zadostila tirjatvam. Ko bi se to ne zgodilo v toliki meri, kakor se sme z gotovostjo pričakovati, bi se lahko naredila druga vodna zapornica nad tem objektom.

Tudi tem delom stoji na poti plavljenje lesa in moralo bi se pomagati temu zadržku s kakim drugim sredstvom.

XVII. Zidarjev kanal.

Ta 3810 metrov dolgi potok nastane iz dveh studencev pri Brestu, ki gonita združena mlin.

Kakor pri večini teh mlinov na močvirji, ne zadostujejo tudi tukaj vodotoči za neškodljivo odpeljavo najviše vode, in ravno tako nima profil potoka dovolj širjave, da bi najviša voda brez zastajanja se odtekala.

Ako se izkoplje po predlogu nov profil za odtok, izsušilo se bode vse zemljišče, a spodnja zemlja dosegla se bode samo na kake $\frac{2}{3}$ dolgosti.

Poglobočenje dna struge pod mlinom bode izdatni pad vode pomnožilo za blizo 1 meter, tedaj bode tudi izdatno poskočila vrednost mlina. Ker imamo tu enak slučaj, kakor pri žagi Prtiska na Ljubiji, zato naj bi se najprej počakalo, kak vspeh bode imelo znižanje spodnje vode, — če bodo namreč potem sedanje tri zatvornice v stanu, znižati najvišo vodo nad mlinom; — ako se to ne bode zgodilo v zadostni meri, treba bode glavni prag tem zatvornicam znižati ali nove zidati.

Mostovi, držeči čez ta kanal, stojé izvzemši onega v Črni vasi, samo na poljskih potih; zadnji most pa ima dovolj svetlobe in zato lahko ostane.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Kmetijski stariši, vzgojajte prav svoje otroke!

Prva odgoja je glavna podlaga srečni prihodnosti otrok, kakor tudi zadovoljnemu in mirnemu življenju starišev na stare dni. To mi je povod, da slovenskim kmetiskim starišem dotični sestavek, kakor ga je bil v prvih dveh številkah letošnji „Učiteljski Tovariš“ prinesel, še enkrat tudi v „Novicah“ podajam. Glasi se tako-le:

„Resnično, presrečni so stariši, katerim je Bog dal dobre, nepokvarjene in pokorno-poslušne otroke; a še veliko srečnejši so pa otroci, kateri imajo v resnici dobre, pobožne, skrbne in poštene krščanske stariše, koji vestno izpolnujejo svoj prevzvišeni poklic, da lepo vzgojajo svoje otroke. Srečna je hiša med priprostimi kmeti na deželi, v kateri so božje zapovedi glavno vodilo vsega domačega družinskega življenja. Le tam kraljuje in vlada pravi, nekaljeni mir, ljubezen, neomejena pokorščina, miljena tihota in sloga, udanost, neprisiljena marljivost in delavnost.

Otroci, če se spridijo, spridijo in razbrzdajo se največ le pozneje po napačni vzgoji in slabih izgledih odraščanih, med kakoršne nežna mladina sosebuo v ob-

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 14. februarija 1883.

Obseg: Razstava pitane živine na Dunaji. — Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor. (Dalje.) — Gospodarstveno vprašanje. — Kako lesenino v zemljo dejano varovati gnjilobe. — Tehnično poročilo k projektu o izsuševanju ljubljanskega močvirja. (Dal.) — Kmetijski stariši, vzgojajte prav svoje otroke! (Konec.) — Spomini na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881. (Dalje.) — Slovstvo. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.**Razstava pitane živine na Dunaji.**

O tej razstavi došla so nam uradno sledeča naznanila:

1. Razstava pitane živine na Dunaji bode dne 16., 17. in 18. marca 1883. na prostorih živinskega trga v Št. Marksu (v predmestju Landstrasse).

2. V odboru za razstavo pod predsedstvom grofa Krist. Kinski-a so gospodje: pl. Pretis, C. Curti, dr. Perels, vitez Proskovetz, J. Smetana, baron Lutner in dr. Ad. Fuchs.

3. Razun odbora so posebni odseki za pitano govedino, za pitane ovce, za pitane prešiče, ter za stavbene priprave in kinčanje; in razun tega posamesni poročevalci za blagajnico, gostilno in godbo, za živino-zdravniško nadzorstvo, za prometne zadeve in policijo.

4. Darila.

A. *Državna darila* so:

a) Za govedino:

1. Za teleta do treh mesecev stara. Za najbolj pitano tele brez ozira na pleme enako darilo 100 gld.;

2. za vole pod tri leta stare. Za najboljšega vola avstrijskih plemen eno darilo 300 gold.;

3. za vole pod tri leta stare. Za najboljšega vola mešanega plemena, namreč domačega avstrijskega plemena s shortornskim eno darilo 300 gold.;

4. za vole nad tri leta stare. Za vola avstrijskih plemen za vživanje najbolj pitanega — in pri enaki ima mlajši prednost — eno darilo 250 gold.;

5. za vole nad tri leta stare. Za vola mešanega plemena avstrijskih s shortornskim za vživanje najbolj pitanega eno darilo 200 gold.;

6. za vole ogerskih plemen. Čisto pleme najboljše vrste brez ozira na surovo težo — eno darilo 250 gold.

b) Za ovce:

1. Za jagnjeta od 3 do 6 mesecev čistega angleškega plemena ali pa mešanega plemena s čistim angleškim eno darilo 100 gold.;

2. za koštrune od 6 do 18 mesecev čistih angleških plemen eno darilo 100 gold.;

3. za koštrune od 6 do 18 mesecev katerega koli mešanega plemena s čistim angleškim eno darilo 100 gold.;

4. za mesne ovce domačih avstrijskih čistih plemen in to za koštrune do dveh let eno darilo 100 gold.

c) Za prešiče:

1. Za mesne prešiče od 8 do 12 mesecev eno darilo 100 gold.;

2. za mastne prešiče od 8 do 14 mesecev eno darilo 100 gold. — V obeh slučajih s posebnim ozirom na doma prirejene prešiče.

B. *Častnih daril* je do zdaj podanih 14, med temi d cesarjeviča Rudolfa, nadvojvode Albrehta in drugih.

C. *Medalije* odločene so:

1. za pitano govedino: 4 zlate, 24 srebrnih, 20 bronastih;

2. za pitane ovce: 3 zlate, 8 srebrnih, 12 bronastih;

3. za pitane prešiče: 2 zlate, 8 srebrnih, 8 bronastih.

D. *Darila v denarjih* znašajo:

1. za govedino, namreč za teleta do 3 mesecev, do 6 mesecev, za telice, za krave, za vole do treh let (peterih plemen), za vole čez 3 leta stare (peterih plemen) in za bike v svotah od 20 do 150 gold., skupaj pa 2600 gold.;

2. za ovce štirih vrst in deloma po 6 plemen darila po 20 do 60 gold., skupaj 900 gold.;

3. za prešiče štirih vrst darila od 20 do 60 gold., skupaj 690 gold.

Vožnina po železnicah je za živino, namenjeno k tej razstavi, in za spremljevalce izdatno znižana.

Obrok za oglaševanje je določen do 15. februarija.

Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor.

(Dalje.)

Glavni odbor posredoval je s svojo prošnjo in enako tudi pri razdelitvi podpor in dosegel pri vladi sledeče podpore:

a) Za vino- in sadjerejo od leta 1868. do 1882. svote po 2000, 800, 600, 500, 400, 200 in 100 gold., skupaj 7000 gold.

b) za čebelarstvo od leta 1870. do 1882. v svotah od 600 do 50 gold., skupaj	3630 gold.
c) za krajne razstave in nagrade za govedino v letih 1877., 1879. in 1881., skupaj	2140 "
č) za svilorejo od leta 1868. do 1878. v svotah po 300 do 100 gld.	1700 "
d) za napajišča (kalí, mlake) od leta 1872. do 1876. v svotah od 2000 do 800 gold., skupaj	7100 "
e) za stroje in orodje od l. 1869. do 1879. v svotah od 600 do 300 gold., skupaj	3400 "
f) za gnojišča v l. 1869. in 1870. (ker se skoraj nihče ni oglasil za podporo)	600 "
g) za podučne knjige v l. 1870., 1880. in 1882.	2400 "
h) za pogozdovanje nagrade	410 "
i) za zboljšanje planin od leta 1869. do 1882. v svotah od 200 do 1200 gold., skupaj	6800 "
j) za pridelovanje prediva od leta 1869. do 1882. v svotah od 200 do 600 gold., skupaj	5000 "
k) za popotno podučevanje od leta 1869. do 1882. v svotah od 200 do 500 gold., skupaj	2060 "
l) za podporo učencev na kmetijskih šolah od leta 1874. do 1878. od 450 do 900 gold., skupaj	4050 "
m) podpora za vrt kmetijske družbe leta 1872.	400 "
n) za razdelitev semen v letih 1870. in 1872.	860 "
o) za podkovsko šolo od l. 1874. do 1882.	5650 "
p) za statistiko poljskih pridelkov od leta 1869. do 1882. v svotah od 250 do 1000 gold., skupaj	9700 "
r) za pripravo kovanja družbenih medalij	250 "

Vse tukaj navedene podpore znašajo . 132.200 gold.

3. Kako so se porabile te podpore?

Nakupilo se je iz teh podpor 406 plemenskih bikov, 532 junic plemen, ki so bila za naše razmere priporočena.

Razun tega dajala so se na 15 krajih Gorenjskega, Dolenjskega in Notranjskega darila živinorejcem, kateri so bili zasluge v živinoreji dokazali z odlično živino po izreku strokovnjakov. Taka pohvalna darila so se pripoznala za 41 bikov, 32 krav, 47 junic in nad to so se pripoznala za 89 govedin pohvalna pisma.

Pri treh okrajnih živinskih razstavah na Gorenjskem, Dolenjskem in Notranjskem spoznana so bila pohvalna darila za 18 bikov, 19 krav in 20 telic.

Drobnice se je vpeljalo 360 ovnov in 286 ovac jezerskega in ugoviškega plemena, in 125 sufolških prešičev.

Za čebelarstvo razdelila je kmetijska družba 93 daril po 4 do 25 gold. in 420 panjev učiteljem in bolj revnim čebelarjem, eno darilo tudi s 100 gold., čebelarstvo pa je po kmetijski družbi v 12 letih prejelo podpor 2100 gold.

Rigajskega lanenega semena oddala je kmetijska družba domačim gospodarjem od 1870. do 1882. leta 1916 mernikov; razun tega je poslala s podporami tri mladenče na Moravsko, da so se učili predivo izde-

lovati po belgiškem načinu, ter razdelila 1100 knjig z dotičnim podukom.

Pri sadjereji razdelil je glavni odbor 20 šolam 50 Hartingerjevih stenskih tabel, je dal 8 daril za napravo vinorejskih vrtov, 3 darila za obsajanje cesta, 10 daril za nasajanje orehovitih dreves, 1 darilo za zasajanje živega plota, in razdelil 58 garnitur vrtnarskega orodja; razdelil je 7000 sadnih dreves nevštetih onih iz družbenega vrta na Poljanah in nevštetih murb; razdelil je nadalje 52 podpor od 10 do 100 gold. za napravo šolskih drevesnic, eno podporo za napravo občinske drevesnice, eno za napravo sušilnice za sadje po dr. Lukasovi sušilnici; razdelil je 100 knjižic Schleicherjevih o živalih, ki so kmetijstvu koristne in škodljive; enako tudi 1000 iztisov o sušilnicah z obrisi; g. R. Dolenc je iz te vrste podpore prejel za obiskovanje vinorejske in sadjerejske šole v Klosterneuburgu 300 gold., popotnine za opazovanje trtne uši ravno tam 62 gold., popotnine k shodu vinorejcev na Dunaji 120 gld.

Napajišč za živino pa tudi za rabo ljudi napravilo se je 60, in razun tega se je razdelilo 2000 iztisov P. Koslerjeve knjige s podobami v tej zadevi.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarstveno vprašanje.

V „Novicah“ in tudi po naših kmetijstvu namenjenih knjigah je bilo gospodarjem toplo priporočeno stavljenje živih mej. Ne bom na drobno našteval ter ponavljal vse koristi spojene s takimi mejami, vsakako je resnično, da olepšajo posestva in da branijo raznim živalim pohajati na našo zemljo. Vse drugo pa se to vidi v praksi, to je, v dejanskem življenju nego v teoriji, to je, z dobro mislečimi nasveti. Hočeš li staviti tako mejo, pride takoj sosed ter ima tisoč pomislikov. Eden pravi, da mu spridiš travo ter da mu bodo odslej tam same koprive rastle, da-si nima na meji nič nego nekaj suhe ledine. Drugi mejnik se boji, da bo meja škodovala čebelam v bližnjem ulnjaku, tretji pravi, da mu ne bo mogoče njive orati, ker mu meja pot zapira, četrtemu ni všeč meja, ker ne more več malo s koso posegati v tujo travo. Če si pa celó mejaš na veliki cesti, tam pa gosposka tirja, da se z mejo nazaj pomakneš za cela dva sežnja, in tako zgubiš, recimo na 100 metrov dolžine celih 400 metrov zemlje. Zbere se celi občinski svet, možje ugibajo na vse strani, gubančijo svoja modra čela in nikakor ne morejo strinjati hudomušnih sosedov pomislke s pravico posestnika, da vsaj sme na svoji zemlji svobodno se gibati.

Tedaj, drage „Novice“, svetujte, pomagajte, kako hočemo v okom priti tolikim oviram, kako hočemo naše nasvete oživiti, če imamo pri tem tolike škode trpeti! Pravijo, če hočeš živo mejo narediti, moraš na meji goste planke postaviti ali pa se odmakniti za pol sežnja. Kdo bo pač na polji plačeval za drage planke par sto forintov ali pa zemljišča zgubiti hotel kar celi oral? Malo jih bo. Rajši opustim napravo žive meje, naj sosed slobodno sega v mojo njivo in moj travnik, naj vaški paglavci slobodno lomijo vejevje na sadnem drevju, ali ga celó iz zemlje pulijo, naj tresejo in pobirajo sadje prostovoljno, naj pohaja človek in živina po tvoji zemlji, če je kje kam bližje, vsaj jih ne velja nič, davke plačevati pa tudi ni njihova skrb.

Vse te in enake misli me obhajajo, kedar se sprehajam po svojem posestvu, ne ravno vabljuje za nakup zemlje, ne ravno tolažilne za velikanske naše davščine in bire brez konca in kraja.

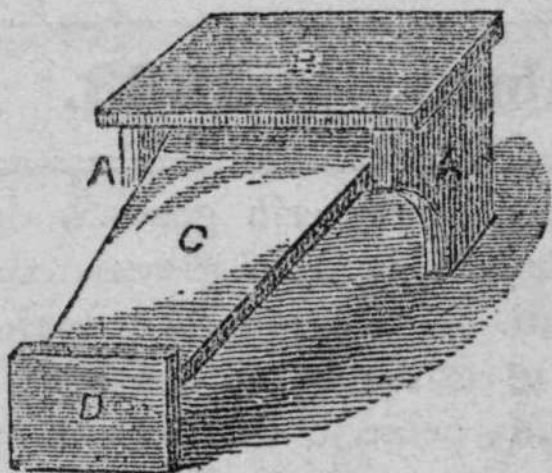
F. R.

da ne bode treba za kilo po 1 gold. 20 kr. na tuje pošiljati! Ako znajo Nemci gozdno seme brati, zakaj bi ga ne znali tudi Slovenci, ko imajo ravno take gozde kakor uni!

Pripraven stol za molžo.

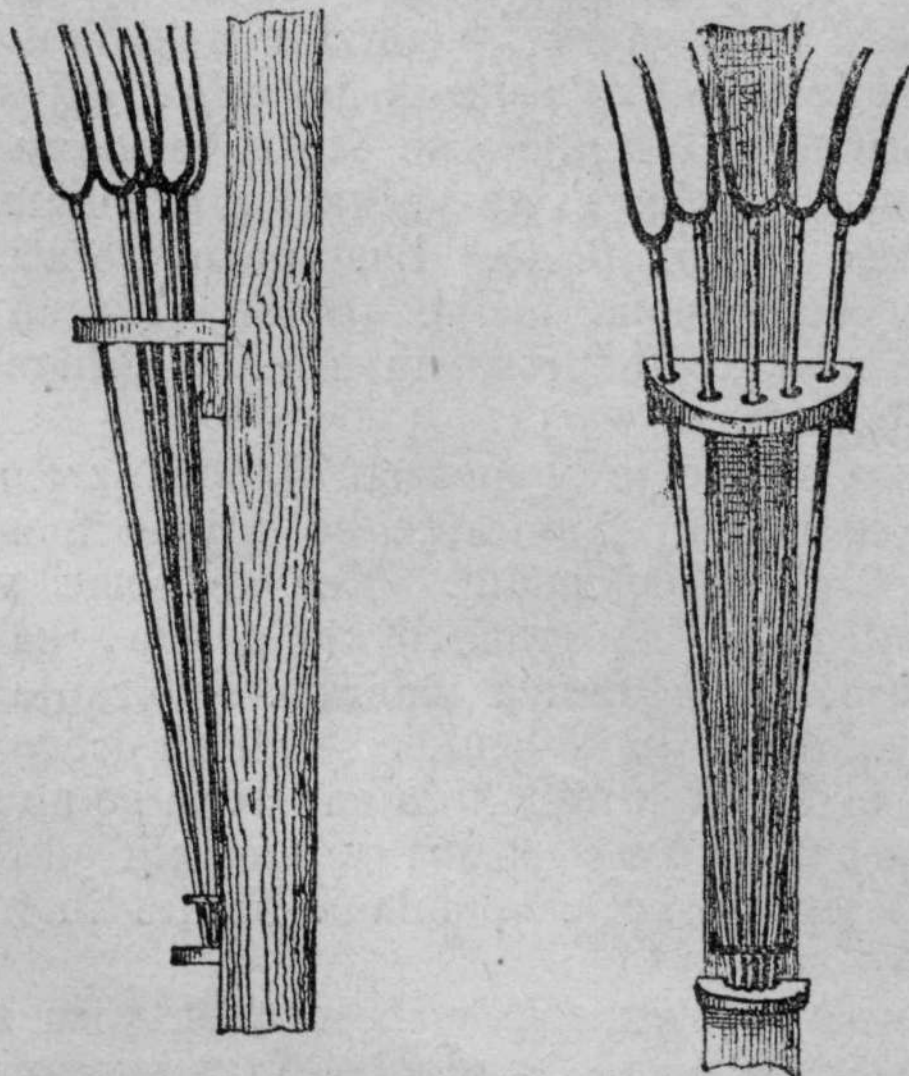
Pri nas se nahajajo vsakovrstne koze, stali z eno nogo, z dvema, tremi in štirimi nogami, katerih se poslužujejo majarce in kravje deklet, kedar molzejo krave. Dostikrat molzejo krave celó brez stola, toda ako pri tem delu mleko onesnažijo ali ga mnogo zlijejo po gnoji, zadeva škoda gospodarja, akoravno redko kedaj kaj izvé o takih malih nesrečah.

Današnje „Novice“ podajajo obris stola v ta namen, ki je zeló pripraven in se tako lahko sestavi dá, da ga vsakdo prav lahko, lično in trdno izdelava v pol uri. Vžagate se dve stranicami namesto nog, po 25 centimetrov visoki. Med stranicama vdela se deska (C na podobi) naprej viseča, kateri se pribije na nogo deska (D na podobi), tako da sega za palec čez desko C, na katero se ima postavljati posoda, v katero se molze, ki sicer visi proti kravi, pa ne more zdrčati raz stol. Na zadnje pribije se še vrhu stranic deska B, sedež za ono, ki molze. Tako se naredi s prav malim delom v ta namen res pripraven stol, katerega bo vesel vsak, kdor ga rabi; toda naročiti se mu mora, da ga vsaj vsako soboto omije do čistega.



Amerikanske gnojne vile.

Znano je, da so nas naseljenci v Ameriki v marsičem prekosili, v velikanskih podvzetjih, v strojih itd. Posebno nas pa skušnija uči, da je poljsko orodje ameriškansko tako lično, pripravno in trpežno, da do zdaj v Evropi še ni doseženo. Amerikanci imajo jeklo in les za poljsko orodje tako dobro, orodje pa za vsak namen tako dobro premišljeno izdelano, da ga do zdaj še prav veliko v Evropi prodajo. Kdor je za poskušnjo kaj takega kupil, se je gotova sam uže prepričal, da pri nas kaj enacega ne dobimo in da ga tudi najboljši mojstri ne znajo izdelati.



Tu natisnjeni podobi kažejo po petero gnojnih vil spravljenih na stebri ali na pažu.

Bodala na vilah so iz tanjkega jekla, ročniki pa so leseni iz ameriškanskega hrasta; vile vse so prav lahke, gnoj se ž njimi lahko nabada, ker so bodala tanjka, pa se ravno zato tudi lahko razmika, ker se tanjka, gladka bodala ne zadirajo v gnoji, in delavec se s takimi vilami veliko manj vtrudi, tedaj v tistem času mnogo več prekida.

Pa tudi stalo za vile je pripravno in dobro, ker imajo vile zmiraj svoje mesto, so na suhem in ni nevarnosti, da bi se kdo na nje zbodel na ostrih bodalih, ako bi se potikale po kotih.

Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor.

(Dalje.)

Iz podpor za mlekarstvo posredoval je glavni odbor, da se je osnovalo v Bohinji trinajst mlekarških zadrug, katera so zdaj izgledna podvzetja in blagonosna za ves okraj.

Razun tega dosegel je glavni odbor na državne stroške nadzornika za mlekarške zadruge, kateri jih je vodil, podučeval in nadzoroval; dosegel je dalje:

devetnajst podpor od 100 do 300 gold. za zadruge;

štiri darila za zboljšanje planin;

eno podporo 500 gold. za zgradbo planinske kočice;

eno popotno podporo 200 gold. za gosp. župnika Mesarja, da se je šel podučevati na Predarelsko o izdelovanju različnih vrst za kupčijo pripravne sira;

tri podpore 600 gold. za popotni poduk gosp. župnika Mesarja o mlekarstvu, sirarstvu, planinstvu, o živinoreji in o računovodstvu pri sirarskih zadrugah;

dve podpori po 30 gld. za dva mladenca, da sta se šla sirarstva učiti na tolminske planine.

Iz podpore za poljedelske stroje preskrbel je glavni odbor:

a) za lastno zbirko pa deloma za splošno rabo:

1 stroj za izdelavanje lončenih cevi za drenaže,

1 stroj za čiščenje žita,

1 stroj, s katerim se luši turšica,

1 ročno mlatilnico,

1 škoporeznico,

1 stroj za trenje lanú s 4 železnimi valjarji,

5 različnih dreves za oranje,

1 ročni ruvač za čiščenje senožet,

1 dvodelno brano,

5 različnih, ročnih angleških orodij,

1 dvokolnico s sodom za prevažanje gnojnice,

1 trombo za gnojnico,

6 priprav za izdelavanje lanú po belgiškem načinu

(so se razdelile podružnicam),

25 Schobesbergerjevih ročnih lušivnikov za turšico,

4 Zugmajerjeva drevesa, katerih eno dobila je občina trzinska,

3 drevesa obračalnike,

3 brabantse brane,

3 ročne mlatilnice,

2 strojni trlici za lan.

Na dalje se je občinam in zadrugam oddalo 29 mlatilnic in se s tem vpeljalo v deželo okoli 300 mlatilnic.

Za izgledna gnojišča razdelila so se:

3 darila po 30 gold.,

7 daril po 60 gold.,

100 podučnih knjižic s podobami, kako se imajo gnojišča napravljati, kako z gnojem ravnati, da si gospodar pridela mnogo in dobrega gnoja.

Iz gozdnih podpor pripoznala in dala so se za pogozdovanje:

- 1 darilo 100 gold.,
- 2 darili po 40 gold.,
- 1 darilo 25 gold.,
- 2 darili po 20 gold.

Razdelilo se je na dalje 500 funtov različnih gozdnih semen in 100 podukov o tem. Znano je, da so kasneje, zdaj uže dalj časa porabo gozdnih podpor dobile v roko državne gozdne gosposke, pri nas v deželi gozdno nadzorstvo v Ljubljani, katero je tisuče in tisuče različnih sadik gozdnih dreves razdelilo brezplačno.

Za zboljšanje pustih zemljišč, senožet, pašnikov in planin razdelilo se je enajst daril po 30 gold.

Podkovska šola, v kateri je pokojni njen vodja nad trideset let brezplačno podučeval razun podkovstva skoraj v vseh družih predmetih slovenske mladence iz Primorskega, Štajarskega, Hrvaškega in Kranjskega, izučila je 376 mladenčev, kateri kot umni kovači, dobri živinozdravniški pomočniki, razumni ogledniki živine in mesa prav mnogo koristijo naši živinoreji, so posebna zasluga našega pokojnega tajnika za vse slovenske dežele.

Tudi za popotni poduk prosil je glavni odbor in izprosil pri vladi izdatno podporo, in kakor jo je porabil za podučevanje v različnih strokah poljedelstva, o živinoreji, o sadjereji, o trtoreji, o kletarstvu, o izdelovanju prediva itd. je dokaza dosti, da je glavni odbor prav rad zmiraj raztezaval delovanje svoje prvi od zelene mize na zeleno polje.

Da je želel svoje delovanje na zelenem polji še bolj širiti, kažejo mnogoletne in utemeljene prošnje glavnega odbora za napravo kmetijske šole za Kranjsko in za popotnega učitelja.

Pa tudi poskušnje na lastnem vrtu kmetijske družbe na Poljanah niso tako ničeve, kakor jih nekateri nagloma radi obsojajo. — Če se omenjajo napake na vrtu, kar je prav, zahteva pravica, da se ne prezirajo tudi njegove dobre strani. Glavni odbor trudil se je zmiraj, vsakovrstna nova semena in rastline, katere so se prikazale na širokem polji kmetijstva, poskušati na vrtu, in ako se je poskušnja potrdila, širiti novo nasvetovano rastlino med domačimi kmetovalci. Tudi pretekla leta sejanih je bilo na vrtu več vrst novih pšenice, rži, ajde, krompirja itd. Posebno gledé novih vrst dobrega in dragega krompirja, ki se priporoča za kupčijo v mestih, se sme ponašati kmetijske družbe vrt, da se je seme po njem vpeljalo med naše kmetovalce.

Tudi za sadjerejo dežele koristil je vrt kmetijski mnogo, upamo pa, da bode koristil še več, ako se vpele pridelovanje in brezplačna oddaja požlahnenega sadnega drevja v velikem številu.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske izkušnje.

Da zajec ne ogloda sadnega drevja,

priporoča neki Strauwald sledeče, deloma znano sredstvo. Obvarovati sadno drevje pred zajci, namazavam debela dreves pred začetkom zime z mešanico obstoječo iz apna, ilovice in vode, kateri pridenem zajčji drob. Dve leti rabim to sredstvo s popolnim uspehom. Na Nemškem v Šleziji, kjer je zelo veliko divjaščine, so se s takim mazilom namazala vsa brezštevilna sadna drevesa, ki so nasajena ob velikih cestah, in — zajec ni ogledal ne enega drevesa. Priporočam to mazilo, ker je mešanica apnenilo-čovčastega belila sama na sebi za

sadno drevje koristna, in pa, ker se zajčji drob pri trgovcih z divjaščino prav lahko dobi čisto ali skoraj zastonj.

Mlade golobiče hitro in dobro spitati

priporoča se sledeče: Golobiča okrog 20 dni starega, ko mu začne rasti perje, spravi se v zračno pa temno posodo. Tam se pita vsakih 4 do 5 ur po trikrat na dan s kuhano turšico; natlači se mu v kljun vselej po 30 do 40 zrn, in v 10 do 12 dneh je golobič tako lepo opitan, da se uvrstuje med najboljše jedi.

Beli trn daje sadjerejcu dvojen dobiček.

Znano je, da se beli trn za žive plote najrajše porablja. Skušnje so pa potrdile, da se na beli trn tudi cepi. Ko obrezuješ živ plot iz belega trnja, pusti lepše in krepkejšo mladiko. Vzemi bolj čvrst cepič od puternice ali enakih hrušek in vcepi ga na beli trn. Take hruške so rodovitne in prinašajo kaj lep sad. Skušnja naj uči naše gospodarje, je li temu res tako!

Gospodarske novice.

Kaj vse živina požre.

Mlad žebec požrl je dne 20. novembra l. 1878. plehast obod, na katerem so se mu dajali svaljki (zdravilo). Dne 27. januarija leta 1881., tedaj po preteklih 2¼ letih, našel se je ta 5 centimetrov dolgi, 3 centimetre široki plehasti obod med ravno od konja odšlem blatom in konj je bil ves čas popolnem zdrav, ne da bi se bila pri njem zapazila najmanjša bolehnost. — Nek živinozdravnik našel je v čevih konja, katerega je večkrat klalo in ki je poginil za boleznijo v želodcu, ključ, ki je po dolžini meril 11 centimetrov.

Kdaj se po vsi zemlji žanje?

V Avstraliji, Novi Zelandiji, večem delu Chile in enih delih Argentine žanje se meseca januarija; v izhodni Indiji začenja se žetev meseca februarja in se nadaljuje v njenih proti severu ležečih delih meseca marca; v Mehiki, Egiptu, Perziji in Siriji žanje se meseca aprila; v severnih delih male Azije, na Kitajskem, Japonskem, v Tunisu, Algieru in Maroku pa meseca maja. Kalifornija, Španjska, Portugiška, Laška s Sicilijo, Grška in južna Francoska žanjejo meseca junija. Ostala Francoska, Avstrijsko-Ogerska, južna Ruska in veči del severno-amerikanskih združenih držav žanje meseca julija; za temi sledijo Nemška, Belgija, Nižezemska in Kanada meseca avgusta. Šotska, Norveška in Švedska, del severne Kanade in severni del Ruske žanje meseca septembra; najvišji kraji Ruske in Finske spravljajo pa svoje pičle pridelke meseca oktobra. — Gotovo so pa še kje v gorkejih krajih med morjem kraji, ki svoje pridelke spravljajo meseca novembra in decembra, tako, da se vse leto vrsté vsa dela po naši okrogli zemlji.

Tehnično poročilo

k projektu o izsuševanju ljubljanskega močvirja.

To poročilo je glavnemu odboru za obdelovanje močvirja predložil Ivan pl. Podhagsky, uradno pooblaščen civilen inženir.

(Dalje.)

XXVI. *Cornov kanal.*

Ta kanal je prvotno imel namen, sprejemati vse vode in stranske potoke, ki prihajajo iz gorovja, leže-

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 28. februarija 1883.

Obseg: Kako je ravnati, da se priredé krave, katere dajejo veliko mleka? — Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor. (Dalje.) — Da krave ne zvržejo. — Muhe pregnati. — Prijateljem sadjereje! — Tehnično poročilo k projektu o izsuševanju ljubljanskega močvirja. (Dal.) — Govor grofa Belcredija o premembi šolske postave v gospóski zbornici na Dunaji. — Spomini na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881. (Dalje) — Trdna vera v coprnice. — Kratkočasnica. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.**Kako je ravnati, da se priredé krave, katere dajejo veliko mleka?**

Znan in pri vseh okoliščinah resniĉen je pregovor: „krava pri gobcu molze“, to je: tudi najboljša krava le tedaj molze, ako ima in dokler ima dosti in prave postrežbe v piĉi. Enako res je pa tudi to, da pri slabomleĉni kravi najboljša piĉa ali krma niĉ ne pomaga, žival se, ako je sicer zdrava, bolj opita, pa mleko se ne pomnoži. Varovati se pa mora ĉlovek prehitre sodbe, ker znano je, da se mršavo in zanikrno živinĉe, ako pride v roke dobrega gospodarja, kmalu popravi in postane najboljša krava; nasprotno pa sloveĉe dobre krave pridejo zaĉasno ob vse mleko, ako se jim pripeti kaj nenavadnega, posebno po daljši teŹavni poti, pa dobre lastnosti se povrnejo, kedar je žival zopet v redu.

Živinorejci, posebno oni, kateri mleko prodajajo, delajo gledé mleĉnih krav vsak svoje skušnje, po katerih se ravnaajo v vsem, pa z namenom, v svojem hlevu imeti kolikor moĉ bogato-mleĉne krave.

Anglešk živinorejec, ki ima veĉ krav samo ĉistega Shortornskega plemena, priporoĉa iz svoje skušnje sledeĉe, v naravi vtemeljeno ravnanje:

1. Za pleme posluŹevati se samo takega bika, kateri je prirejen od bogato-mleĉne krave, in ki je skušeno dober za pleme;

2. rediti samo one telice, katere so prirejene od krav po skušnji bogato-mleĉnih;

3. telet ne spuščati h kravi, da bi sesala, temveĉ jih skrbno veĉ tednov, pa zmerno, napajati s frišnogorkim mlekom, dalje pa še s posnetim mlekom. Kako se ima tele pozneje krmiti, mora iz skušnje znati vsak živinorejec, potrebno je nekaj dobre paše in nekaj lanenega prešanja.

4. Za pleme namenjeno tele se ne sme nikdar spitati, temveĉ le, kar se sploh razume, pri dobrem mesu drŹati. Pri taki dobri zdravi krmi je poglavitno ali dobra paša ali trava, in dobro seno in kos soli, katero živinĉe more lizati po potrebi. Velika napaka pri reji mleĉnih krav bila bi v tem, ako bi živinorejec živino pripravljal za javno razstavo, posebno z namenom na darilo. To redno zapelje gospodarja, da lepoto ži-

vine skuša povzdigniti s pitanjem, in velika napaka pri razstavah in delenji daril za plemensko živino je ta, da se koliĉkaj ozira, ali da se sploh k razstavi dopusti tudi pitana živina. Plemenska živina se nikdar ne sme mešati ali primerjati s pitano.

5. Koneĉno svetuje omenjeni živinorejec, vsako tako plemensko kravo, katera po drugem teletu ne pokaŹe bogastva na mleku, brezozirno odpraviti.

Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor.

(Dalje.)

Glavnemu odboru prištevalo se je tudi v greh ali pa se je navajalo tudi v podporo potrebe lastnega kmetijskega lista to, da so „Naznanila“ kmetijske družbe za niĉ ali vsaj brez koristi.

Ako se to oĉitanje hoĉe soditi nepristransko, treba je pred vsem pregledati dotiĉna „Naznanila“ sama in iz pregleda še le se bo pokazalo, ali je obsodba opraviĉena ali kriva. Iz tega, kar so „Naznanila“ priobĉila, se bode tudi dalo soditi, ali morejo druŹbenikom kaj koristiti ali niĉ. Dejanska korist se ve da je odvisna od tega, ali se „Naznanila“ tudi berejo ali ne, ker o tem se nihĉe ne bode priĉkal, da knjige samo v omari spravljene, na polici zloŹene ali na mizi razloŹene ne morejo nikomur koristiti; knjige in ĉasnike je treba brati, in le onemu, kateri vé, kaj je v knjigah in ĉasnikih, pristaja tudi po okoliščinah sodba o dotiĉnih spisih.

Poglejmo si tedaj malo „Naznanila“.

1. zvezek „Naznanil“ leta 1869. obsega na 120 stranéh:

I. Navadno sporoĉilo odborovo o svojem delovanji, potem raĉun preteklega in proraĉun prihodnjega leta.

II. V sporoĉilu glavnega odbora nahajamo:

- poroĉilo o novi vredbi druŹbenih podruŹnic;
- poroĉilo o denarni drŹavni podpori;
- poroĉilo o kmetijskem shodu na Dunaji;
- predloge zastran kmetijskih popotnih zborov;
- o kmetijskih in gozdarskih šolah;
- o okrajnih logarjih za Kranjsko;

- g) o živih mejah;
- h) o časniku za kmetijstvo in gozdarstvo;
- i) o novem natisu knjižice za poduk v murvo- in sviloreji v slovenskem jeziku;
- k) o letnih dohodkih tajnikovega adjunkta.

III. Nadalje sledijo sporočila in predlogi podružnic, in to od

- a) podružnice postojnske, ki želi postaviti za zložbo zemljišč;
- b) podružnice metliške, iz katerega je razvidna posebna marljivost, in predlaga znižanje letnih doneskov za manj premožne družbenike na polovico;
- c) podružnice kočevske, katera nasvetuje, naj družba izda poduk o umni napravi gnojišč;
- d) podružnice vipavske, katera želi, da se letnina zniža na 50 kr.

Potem sledi poročilo o gospodarstvu z družbenim vrtom, o podkovski in živinozdravniški šoli;

predlog o reji krav ali ovac z nasvetom, v ta namen prositi pri ministerstvu podpore 1000 gold.;

nadalje:

nasvèt deželne postave za varstvo kmetijstvu koristnih tičev.

Konečno sledijo priznanja, in to:

- a) priznanje družbene svetinje peterim zasluženim kmetovalcem;
- b) in častno priznanje trem gospodom.

Potem poročilo o volitvah: v glavni odbor, častnih in dopisovalnih udov.

Konečno naznanila iz sej glavnega odbora, namreč:

- a) obširneje področje c. kr. kmetijske družbe vsled dopisa c. k. ministerstva za kmetijstvo;
- b) oklic družbe kmetijske, kako naj se delijo premije za govedino;
- c) oklic družbe kmetijske, kako se dajejo biki za pleme na deželo;
- d) sporočilo družbe kmetijske, v katerem se nasvetuje preuredba gozdarske postave od dne 3. decembra 1852. leta;
- e) poziv prof. dr. Haberlandt-a svilorejnim društvom in svilorejcem avstrijskim;
- f) Nortonov vodnjak;
- g) razpis premij za večje zasadbe murbinega drevja;
- h) drenažiti ali pa stradati.

Sam obseg prvega zvezka priča dosti, da vsaj ta „Naznanila“ niso suhoparna in da niso nezanimiva za vsacega kmetovalca, ako jih le bere; pričajo pa tudi, da so se podružnice in kmetovalci nekaj brigali za svoj poklic — napredek kmetijstva.

Kdorkoli se hoče potruditi in malo prebrati te zdaj skoraj 13 let stare obravnave, prepričan se bode, da se nahaja v njih marsikaj zanimivega; našel bode dokaze, da se je tudi pred 13 leti glavni odbor s podružnicami brigal za kmetijstvo in da zato, ker je nekaj staro, še ni vse slabo. (Dalje prih.)

Gospodarske izkušnje.

Da krave ne zvržejo.

Prireja pri živini še nekaj nese, ako te ni, je živinorejca na zgubi, zato pa je nesreča za živinorejca huda in zguba težka, ako krave pogosto zvržejo. — Spodnje-iderski kraji stalno, pa le z malim vspehom tožijo zarad takih nesreč. — Marsikomu zna tedaj po volji biti vspešna poskušnja pri tej bolezni: Na Nemškem kupil je veči gospodar k svoji domači govedini še

20 brejih holandskih krav. Pa izmed pripeljanih zvrгло mu jih je 5; tega ne zadosti, poprijela se je tudi njegove domače čede enaka napaka, tako da ni nobena krava nosila dalj kot 37 do 39 tednov in teleta vsa slabotna in zanikrna poginila so vsa. — Na svèt dr. Haubnerja začel je gospodar zoper to nezgodo rabiti železni vitrijol, in to take, da ga je razpušenega v mrzli vodi brejim kravam in junicam dajal vsak dan med krmo po 2 do 4 gramov, in bolezen ta bila je popolnem ponehala. Pomoček je lahak, dober kup, tedaj vsikakor poskušnje vreden.

Muhe pregnati.

Znana bo tudi pri nas precéj razširjena rastlina „Ricinus“ s širokim perjem, v velikosti turšice. V kavarno, katera je bila polna nadležnih muh, je postavil gospodar tako v kahlo vsajeno rastlino. — Ta je prav dobro rastla, pod njo in tudi na spodnjih stranéh perja pa je bilo vsako jutro polno mrtvih muh, in v kratkem času bile so nadležnice pregnane skoraj do čistega z vsega prostora. Ako „Ricinus“ res pomaga zoper muhe, je gotovo posebno lahek in pripraven pripomoček, ker vseje ali vsadi si vsakdo lahko nekoliko ricinusovih sadik, in ob času mušjega gospodarstva postavi se v kuhinje, jedilnice, posebno krčme, pa tudi v živinske hleve, nekoliko teh rastlin, ki so ob enem kinč prostorom in smrtonosne za muhe.

Prijateljem sadjereje!

Bliža se zopet spomlad in z njo oni čas, ki Vas opominja, da mesta, koja so izpraznila stara in onemogla sadna drevesa, nadomestiti z drugimi mladimi čvrstimi, ki bodo Vam in Vašim potomcem v korist in veselje. In kaj je lepšega, kaj koristnejšega, kakor lep sadni vrt krog hiše in pri hiši? Ako bi kdo izmed častitih bralcev „Novic“ hotel tej svoji želji vstreči, naroči naj si iz moje drevesnice takoj omenjenih drevesic. Lahko se dobi še jabelčnih drevesic od 5—6 let, hruševih 4—5 let, orehovih 4—5 let, in vse to prav po nizki ceni. — Hvale tu ne izrekam nobene o njih, kajti „dobro blago se samo hvali“. Sezite toraj po njih, Vi prijatelji sadjereje!

Medvodami 25. februarija.

Jožef Jarc,
posestnik.

Tehnično poročilo

k projektu o izsuševanju ljubljanskega močvirja.

To poročilo je glavnemu odboru za obdelovanje močvirja predložil Ivan pl. Podhagky, uradno pooblaščen civilen inženir.

XXVI. Cornov kanal.

(Dalje.)

Med hektom. 55 + 50 in sedanjim nasipom čez Cornov kanal pri hektom. 66 + 80 prevzame Lukovški kanal izpodtalne vode in jih odvodi v Ljubljano; v ta namen se mora ta jarek primerno poglobočiti.

Na tej daljini leži spodnja zemlja med hektom. 55 + 50 in 62 + 50 tako globoko, da je ni moč doseči.

Od temenišča pri hektom. 74 lezejo izpodtalne vode na obe strani, in sicer v Drobentinko in v Radno; obema jarkoma se mora dno primerno poglobočiti, da bosta zadostovala svojemu namenu.

Spodnja zemlja se bode tu večidel doseгла.

§. 364. pa to splošno pravico omejuje tako-le:

„Sploh se more pravica lasti le toliko rabiti, kolikor se s tem v pravice drugzega ne sega, in meje ne prestopijo, katere so v postavah za ohranjenje in povikšanje občne blažnosti predpisane.“

Posebno gledé drevja (ali grmovja) pa določuje občni državljanski zakonik sledeče:

§. 421. se glasi: „Last drevesa se ne odločuje po koreninah, ki se po mejni zemlji razširjajo, ampak po deblu, katero iz tal kviško molí. Ako deblo na mejah več lastnikov stoji, je drevo njih vkupna lastnina.“

§. 422. pa pravi: „Vsak lastnik zemlje sme korenine tujega drevesa iz svojih tal izdreti in veje, ki nad njegovim zračnim prostorom visé, odsekati ali drugače porabiti.“

Iz tega je lahko razvidno, da sploh vsak gospodar na svojem posestvu sme storiti, kar mu drago.

Navedena postava stavi mu samo na dve strani meje, in to:

- a) da s tem ne sega v pravice drugzega;
- b) da ne prestopi mej, katere so v postavah za ohranjenje in povikšanje občne blažnosti predpisane.

Dobro bo tedaj omenjeni postavni meji nadrobneje ogledati.

Kdaj segam v pravico drugzega?

Na to vprašanje bo vsak razumen, nepristransk človek v vsakem posebnem slučaju kmalu in enako pravično odgovoril, ali uže postave kaj pozna ali ne.

Kdor ima popolne in neprikratene gospodarske pravice na svojem zemljišči, sme redno storiti s svojim imetjem, kar mu drago.

Ako bi bile te pravice kakor koli postavno omejene, tedaj veljajo te meje.

Vsakdo bo vedel, da tudi na lastni njivi ne sme žeti, ako jo je dal v najem in dokler najem traja; ako sem sosedu dovolil pravico poti, steze čez moje zemljišče s pogodbo ali po oporoki, tedaj mu gre ta pravica in vá-njo segati ne smem.

Enako veljá se ve da tudi, ako bi bil sosed tako pravico bodi-si vsled moje dobrovoljnosti ali malomarnosti priposestval.

V vseh teh slučajih je lastninska pravica moja omejena, ne več popolna in vezan sem, ozirati se na te meje.

V takih slučajih postane moje posestvo nekako služno sosedovemu posestvu in zato postava tudi nekatere vrste omejenja lastninske pravice imenuje služnosti, in s stališča opravičenega imenuje jih „pravice služnosti“.

Naš občni državljanski zakonik o služnostih med drugim to-le določuje:

§. 472. se glasi: „Pravica služnosti lastnika zavezuje komu drugzemu v korist zastran svoje reči kaj trpeti ali opuščati. Ta pravica je stvarna in ima moč zoper vsacega posestnika služne reči.“

§. 480. pravi: „Ime služnosti je ustanovljeno v pogodbi, v poslednji volji, v sodnem izreku, ki se je pri delitvi vkupnih zemljišč storil, in zadnjič v zastaranji.“

§. 481. pravi: „Stvarna pravica služnosti na nepremakljive in sploh take reči, ki so v javnih bukvah vpisane, se more samo z vpisom vá-nje pridobiti.“

§. 484. se glasi: „Posnetek gospodovalnega blaga more sicer svojo pravico rabiti, kakor se mu ljubi; vendar se služnosti ne smejo razširjevati, marveč se morajo stesnovati, kolikor dopušča njih narava in namen, zavolj katerega so ustanovljene.“

Ako bi v tem oziru pogledali še nekatere nadrobnosti ravno pri tem vprašanji pomenljivih služnosti, pogledati bi bilo še dva paragrafa.

Glasi se §. 492.: „Pravica steze obsega pravico, po tej stezi hoditi, dati se po njej od ljudi nositi ali druge tod k sebi puščati. Z gonjami je zvezana pravica, samokolnice se posluževati; s kolovozom pa pravica, z eno ali več vpregami voziti.“

§. 493. pa se glasi: „Nasproti se, brez posebnega dovoljenja, pravica hoje ne more razširiti na pravico, jezdariti ali se od živali nositi dati; tako tudi ne pravica gonj na pravico, težko bremena čez služno zemljo vlačiti; ne pravica vožnje na pravico, razpuščeno živino čez-njo goniti.“

To so na kratko tista postavna določila, na katera bi bilo posebno gledati pri vprašanji, s katerim se pečamo.

Druge v zgoraj navedenem §. 364 sploh omenjene meje zadevajo splošno blagostanje, na priliko, na javni promet, na varnost zoper škodo ognja, zdravstveni oziri itd., na katere se bo pa v predstojećem vprašanji prav redko kdaj ozirati, k večemu na ozir prometa, ki je vsikako merodajen v to, da se vožnja po javnih cestah ne ovira.

Sploh smemo tedaj trditi, da se nobenemu gospodarju ne sme braniti, da bi svojega posestva ne ogradil z živo mejo.

Saditi mora, se ve da, živo mejo na svoje zemljišče in tako, da tudi vejevje, kedar se živ plot zaraste, ne sega na tuje.

Ali potem pri živi meji raste kopriva ali sama detelja, ali sosedove čebele potrebujejo strežaja, da jim pomaga čez plot, ali morajo morebiti frčati na okrog, to ne briga gospodarja bolj, kot ono, ako mu sosedove čebele hodijo na njegove cvetice méd lizat, ker sploh veljá pravilo, da tisti nikogar ne žali, kdor se poslužuje svojih pravic.

Vsi taki ugovori so manje ali večje sitnosti, katere se morajo tem bolj odločno premagati, ker mora vsak razumen kmetovalec veliko korist živih mej pripoznati in onega podpirati in posnemati, kateri začinja z dobrim izgledom.

Poleg živega plota še posebne ograje sploh treba ni, vsakako je pa potrebno, da mlade sadike plotove dobé nekaj opore za prva leta.

Mladine, katera menda uže od časov bibličnega paradiza rada preži na sadje, posebno, ako je prepovedano, ne bo nikdar moč popolnem odgnati od sadnega drevja; nekaj mora pomagati ograja, nekaj pa potrebni „sultan“, nekaj palica, nekaj svarilo, posebno v šoli, največ pa splošno razširjenje sadjereje; kar se bode pa po vsem tem še vendar-le po mladini sadja pokradlo, moral bo prizadeti zapisati na račun redne zgube.

Sploh pa Vam živo priporočamo, marljivo in nevstrašeno zasajati žive meje, in ako bi tako vprašanje prišlo do gospóske, Vas bode — v postavnih mejah — prav gotovo podpirala.

Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor.

(Dalje.)

Oglejmo si nekoliko „Naznanila“ letnik 1870., zvezek 1.

Razun poročila o izvrševanji sklepov občnega zbora nahajamo poročilo o drugih opravilih od strani 8. do 40. Tukaj nahajamo ministerski razpis, v katerem je odobreno priznanje kmetijskih družeb zastopnikov, ki so se vdeležili kmetijskega zbora na Dunaji in javno izrekli, da so kmetijske družbe vselej pripravljene biti izvedenice ministerstvu, ob enem pa naznanja,

da se začasno odpové napravi deželnih kmetijskih svetov, in kmetijskih svetovalcev pri deželnih gospóskah.

Z drugim razpisom vprašalo je ministerstvo družbo za mnenje o colni tarifi.

Na dalje bila je vprašana kmetijska družba zaradi uspeha sadjereje in vrtnarstva in glavni odbor je ministerstvu priporočil:

- a) udinjanje izvedenega vrtnarja, ki bi tudi po deželi potoval in podučeval o sadjereji in vrtnarstvu;
- b) večkratne razstave sadja in povrtnine, ki bi se z denarnimi premijami počastile;
- c) marljivim pa revnim sadjerejcem naj bi se brez plačila delile primerne in podučne knjižice o sadjereji in vrtnarstvu, pa tudi cepiči za požlahnovanje, kakor tudi posebno pridnim in zasluženim sadjerejcem manjšega posestva.

Drugi ministerski dopis zadeva svilorejo in bolezen svilnih črvičev.

Še drugo poročilo zadeva škodljive zapreke, kar se tiče ravnanja z gozdnim posestvom in z gozdnimi pridelki, v katerem glavni odbor našteva dotične napake v naši deželi.

Nadalje je glavni odbor c. k. vladi naznanil (stran 14-18) svoje mnenje o potrjeni postavi za Štajarsko zaradi povzdige živinoreje.

Enako je glavni odbor tudi na ukaz c. kr. deželne vlade poročal, kaj misli o postajah cesarskih žebcev, ali bi ostale, kakor so dosihmal, ali je treba prestrukturirati jih ali ustanoviti družih, in kako bi se dalo postajam potrebno število žebcev primerne plemena.

Tudi na spomenico z vprašanjem, kako bi se dalo v našem cesarstvu napraviti to, da bi se iz tujih dežel toliko semena in živih rastlin ne uvažalo v naše cesarstvo, je odgovoril glavni odbor in nasvetoval:

1. Vse kmetijske in vrtnarske družbe naj stopijo v eno zvezo in skličejo vsako leto zbor družbinih poslancev, da varujejo vrtnarsko-kupčijske koristi in pospešujejo vrtnarstvo v našem cesarstvu.

2. Osnuje naj se oglasnik, ki bi zastopal vse naše domače vrtnarsko-kupčijske zadeve in koristi, kakor tudi vrtnarstvo sploh.

3. Večkratne razstave vrtnarskih pridelkov v zvezi z zgoraj (1.) omenjenimi zbori naj se napravijo in daje naj se podpora po najmanj 300 gold. za premije vsakoletnih razstav v deželi.

4. Ustanovi naj se napredovalna vrtnarska šola na Dunaji, ki jo podpira državna vlada.

5. Državne premije naj se naredé za posebne zasluge pri vrtnarski kupčiji, ki naj se podeljujejo izvan vrtnarskih razstav.

6. Vožnina pri poštah in železnicah naj se zljajša in vnanjim deželam enakomerno nastavi.

Daljno naznanilo ministerstva zadeva trtno uš, katero se je podružnicam podalo s prošnjo, da družbi koj naznanijo, ako bi pri trti zapazile posebno bolezen.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske izkušnje.

Pri češnjah, breskvah, češpljah in te vrste sadnem drevju nahajajo se prav mnogokrat rane, iz katerih se drevesov sok izteka v podobi rumeno-rujavkaste smole. Vzrok tej bolezni je ali v mokro-mrzlih tleh, posebno tudi, ako se je drevo vsadilo pregloboko, nadalje gnojenje z ne izdelanim, zelo amonijakastim gnojem, ali pa v otiskah na koži drevesnega debla. Ako taka bolezen napade stareje drevo, se kmalu postara, zgubi rodovitnost in

odmrje; mlado drevesce pa ta bolezen prav naglo umori, ako se mu hitro ne pomaga.

Zamazanje z voskom in obveze so po sedanjih skušnjah prav malokdaj pomagale; nasproti pa priporočajo sadjerejci sledeče ravnanje, katero je poskušnje vredno. Vsa rana, iz katere se začne smola pocejati, se mora pred vsem do čistega izrezati, potem se zamaže s črnim milom (žajfo) in se dobro obveže.

Se ve, da je poleg tega treba odpraviti vzrok bolezni, tedaj mokrotni svet bolj osušiti bodi-si z odpeljavanjem mokrote, ali s tem, da se prst pomeša s cestnim blatom; konečno se je se ve da varovati zgoraj omenjenega gnojenja z amonijakastim gnojem.

Tehnično poročilo

k projektu o izsuševanju ljubljanskega močvirja.

To poročilo je glavnemu odboru za obdelovanje močvirja predložil Ivan pl. Podhagsky, uradno pooblaščen civilen inženir.

(Dalje.)

XXIX. Loški kanal.

Ta 3765 metrov dolgi jarek veže — kakor smo uže prej omenili — Cornov kanal z Ljubljano in ima nalogo, izpodtalno kakor tudi najvišo vodo odpeljati iz omenjenega kanala.

Spodnja zemlja leži tu deloma do 2.50 metra pod prihodnjo najvišo vodo; zato se zamore le v začetnem koncu odkriti 2.50 metrov na dolgo.

XXX. Dragomirški kanal.

Ta 1760 metrov dolgi kanal izsušuje svet, ki leži nad Cornovim kanalom, in se izliva v poslednjega. Spodnja zemlja leži primeroma globoko, a doseči bi jo bilo mogoče, ko bi se jarku dno dovolj poglobočilo z izkopanjem šote; to globoko kopanje bi pa toliko veljalo, da bi se ne moglo opravičiti in to toliko manj, ker leži Dragomirški kanal na kopi nasipnine, ter je zemljišče v njegovi neposredni bližini pokrito z ilovico, in ker bi bilo pri poglobočenju Cornovega kanala bolj svetovati, da bi se delalo z novimi, v nižavi skopanimi jarki na popolno izsušenje zemljišča in na izkopanje njegove šote.

XXXI. Goriški kanal.

Ta kanal je 4710 metrov dolg in se odcepi od Cornovega kanala; naredile so se take priprave, da bode nekaj izpodtalnih vod tega jarka in tudi vode Drobentinke odvaževal.

Spodnja zemlja dosegla se bode tu skorej popolnem.

XXXII. Lukovški kanal.

Ta 2920 metrov dolgi kanal se križa s Cornovim kanalom in se izliva v Drobentinko.

Ako se tudi strugi dno zniža, se vendar ne bode prišlo popolnem do spodnje zemlje.

XXXIII. Drobentinka.

Ta 5620 metrov dolgi jarek se križa s Cornovim kanalom, prevzame nekaj njegove vode in pozneje sprejme v-sé vodo Lukovškega kanala.

Ako se mu struga pogloboči in razširi, bode zemljišče popolnem suho postalo in spodnja zemlja se bode dosegla, izvzemši kratki kos med hektom. 43 in 50.

tem večkrat prebrskajo, da seme izpade. Pokrije naj se le $\frac{1}{4}$ palca na debelo s prstjo.

Smrekovo seme se seje pod gram ali drugo drevje v dobro zemljo. Na prostem pogine. Trava mlade sadike zamori, zato se morajo prostori, kjer se seje, dobro očistiti. Pokrije se $\frac{1}{4}$ palca na debelo s prstjo. Med skale se z vspehom seje.

Mecesenovo seme rado kalí na solčnatih krajih in plitvi peščeni zemlji. Seje se kakor borovo seme. Najboljše je, bor, smreko in mecesen skupaj sejati.

Gospodarske izkušnje.

Da plemenske presice ne požrejo svojih mladičev,

svetuje star skušen živinorejec to-le. On pravi: „Hude so in dostikrat svoje mlade požrejo posebno stare presice, akoravno gotovo ne iz lakote, temveč, kar vse kaže, zato, ker imajo hudó željó na meso. Za žito in drugo boljše pičo se ne zmenijo, strastno pa padejo na meso. Ako se takim svinjam ob času, ko imajo ravno mlade dobiti, vrže kos suhega starejšega mesa na kosti okoli 4 do 5 funtov, padejo strastno po njem in se potem mladičev nikdar ne dotaknejo. Tako priporoča anglešk zdravnišk časnik, in verjetno je, pa tudi vredno poskušnje.

Alkohol iz želoda.

Iz želoda se nareja ravno tak alkohol, kakor iz žita ali krompirja. Želod se zlušči in jedra zmeljejo, potem se moka s sladom (Malz) zmeša in vreti (kipeti) pusti. Želod ima 20% štirkrate moke in 18% glutina v sebi. Če bi ne imel mnogo čreslovine, porabil bi se lahko za hrano ljudi. V krajih, kjer se preišči z želodom ne pitajo, gre vsako leto veliko želoda v zgubo. Ako bi ga otroci nabirali in se v ta namen porabil, prihranilo bi se več sto mernikov žita in krompirja!

Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor.

(Dalje.)

C. k. vlada je družbi kmetijski izročila načrt nove postave za Dalmacijo zastran rabe in razdelitve občinskih zemljišč, pa tudi pogozdovanja občinskih gozdov, z naročilom, naj družba načrt pregleda in pové: katere določbe tega načrta bi se tudi na našo deželo s pridom obrniti dale?

Daljno dopisovanje zadeva poduk o sviloreji na ljudskih šolah, podučevanje učiteljev v kmetijstvu za čas počitnic, premije za svilorejo.

Nadalje nahaja se v „Naznanilih“ poročilo zastopnika kmetijske družbe, poslanega k razstavi mašin v ogerskem Altenburgu dne 5. do 10. julija, v katerem družbeni zastopnik R. Dolenc nadrobno našteva:

- 1) mašine, ki polagajo žito same,
- 2) mašine, pri katerih je treba žito polagati z roko.

Daljno poročilo obsega delitev konjskih premij pa vprašanje ministerstva o postavi za zložbo zemljišč in napravi srenjskih kolo-voznih potov; to vprašanje izročilo se je dotičnemu odseku v natančno poročilo.

Vsled priporočila ministerstva naročil si je glavni odbor 3000 sadik neke nove predilne rastline, ki se imenuje „Ramie“ (Böhmaria tenacissima) za poskušnje.

Družba si je naročila primerno število Schobelsbergerjevih mašin za robkanje koruze, jih razposlala vsem podružnicam s prošnjo, da naj se gospodarji o nje dejanski rabljivosti prepričajo in si jo kupijo, ker velja samo 60 krajc. Vsled tega priporočila prodala je družba sama omenjenih robkarjev nad 100.

Pritrdil je glavni odbor tudi nakupu in razdelitvi 30 Hartingerjevih kmetijstvo popisujočih „tabelj“ po vladinem predlogu.

Za računi in proračuni podaja nam „Naznanilo“ dalje: Poročilo o državni podpori namenjeni mnogovrstnim gospodarskim razdelkom.

Podpore razdelile so se po potrebah vsakega okraja v deželi z vednim ozirom na predloge podružnic in kolikor moč tudi z ozirom na družbenike same, se ve da na one družbenike, kateri so se vsaj tudi sami brigali za podpore. Posebno tudi razdelitev državnih podpor poleg družnega delovanja živo dokazuje, da glavni odbor svoje dolžnosti, skrbeti za povzdigo kmetijstva, nikdar ni preziral, najmanj pa pri tem preziral svoje družbenike.

„Naznanila“ dalje poročajo o predlogih podružnic, namreč: vipavske, loške, metliške, senožeške; poročilo glavnega odbora o vprašanji, kateri čas je z ozirom na poljska dela najpripravniši, da se rekruti za 8 tednov pokličejo na vojaške vaje.

Dalje se vrstijo poročila, namreč:

Priznanje družbine medalije zaslužnim sadje- in murvorejcem.

Volitev častnih in dopisovalnih družbenikov.

Sredstva za povzdigo konjereje na Kranjskem (predlog glavnega odbora).

Nasvêt, kako povzdigniti predivstvo na Kranjskem (govoril R. Dolenc).

Poročilo o gospodarstvu družbenega vrta na spodnjih Poljanah v letu 1869. (priobčil Fr. Schollmayr).

Kako obdelujejo in izdelujejo lan v Moravskem Schönbergu in bližnji okolici. Nauk za povzdigo našega domačega predivstva. Spisal R. Dolenc (str. 104. do 155., s podobami).

Najpripravnejša in najpriprostejša gnojšča (od str. 156 do 167, s priloženo polo podob).

To je prav na kratko posneto v I. zvezku „Naznanil“ letnika 1870.

Kdor ta posnetek in pa „Naznanila“ sama nepristransko prebere in potem presodi, bo si tudi prav lahko napravil sodbo, v koliko je opravičeno očitjanje o spanji podružnic, o postopanju glavnega odbora, o nepotrebnosti in suhoparnosti „Naznanil“. Govoré naj dela! (Dalje prih.)

Razpis štipendij

za obiskovanje šole za obdelovanje travnikov v Českih Skalichah.

Upravništvo grajščine princa Viljema Schaumburg-Lippe v Nachodu je naznanilo, da tudi letos in to z drugo polovico aprila misli začeti praktičen poduk o obdelovanji travnikov pod vodstvom učenika Ernsta v Českih Skalichah.

Po naučnem načrtu pa, ki se ima zdaj kmalu razglasiti, je učeniku plačati nekaj podučnine in le za prave dneve dela je dovoljena navadna dnina. Zato pa ministerstvo poljedelstva s tem naznanja, da za letos za take, ki se hočejo vdeležiti tega okoli pol leta trajajočega praktičnega poduka in izobraziti se za prode-

ali kako se morejo vsaj izdatno zmanjšati? Poročevalec prof. E. Perels.

2. Ali si je v Avstriji prizadevati, priti do zavarovanja živine, in v kateri obliki? — Taka se dá misliti ali A. Posilna po poti postave, in to a) za škodo po kugi sploh, b) s tem, da se po zdravstvenih naredbah za hitreje zatrenje kuge posameznim posestnikom živine prizadeta škoda razdeli na vse živinorejce; ali B. zavarovanje vsled prostovoljnega dogovora in to ali a) z delničnim podvzetjem, ali pa b) po nasprotnem zavarovanju deležnikov. — Katera teh oblik ali katere oblike združene se najbolj priporočajo. Poročevalec Rohrmann.

3. S katerimi sredstvi se dá pridelovanje ječmena povzdigniti? Poroča Fasbender.

Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor.

(Dalje.)

Drugi zvezek letnika 1870. obsega:

Zapisnik občnega zbora od dne 4. maja leta 1870.; nadalje

popis razstave, v kateri je bilo o priliki občnega zbora razstavljenega nekoliko kmetijskega orodja, kmetijskih mašin in pridelkov; nadalje

obravnavo o vinogradski postavi od leta 1860., o kateri je poročal gosp. Peter Kosler, in katere so se vdeležili vitez Gutmannsthal, dr. Costa, deželni predsednik Conrad, Schollmayr in dr. Orel; dalje poročilo o napravi kmetijske šole na Kranjskem; poročevalec bil je gosp. dr. Bleiweis; razprave pa so se vdeležili: Deschmann, dr. Toman, dr. Ahačič in Gutmannsthal; dalje

poročila dr. Ahačič o kmetijstvu škodljivih napakah pri eksekutivni prodaji kmetijskih posestev; obravnave vdeležili so se družbeni predsednik pl. Wurzbach, dr. Costa, vitez Gutmannsthal in Schollmayr; dalje sledi

poročilo o delovanju odborovem za pospeh konjereje na Kranjskem; poročevalec gosp. Jožef Sevnig; dalje

utemeljuje gosp. dr. Bleiweis predlog o povzdigi trgovstva z zgodnjim vipavskim sadjem; dalje

odbornik gosp. Peter Kosler razlaga potrebo, da bi se vožnina mnogotere živinske klaje znižala na železnici.

Med posameznimi predlogi nahajamo v prvi vrsti predlog dr. Tomana, ki se glasi tako-le:

„Kmetijska družba naj predsedniku ministerstva grofu Potocki-u, ki je ob enem tudi vodja ministerstva za poljedelstvo, po telegrafičnem potu izrazi svoj poklon in zaupanje ter ga naprosi, da se po deželnem zboru sklenjene in naši deželi silno potrebne postave o razdelitvi pašnikov kmalu rešijo“; znano je, da še le zdaj se rešuje ta stvar in posebno po dr. Tomanu gorko priporočana želja našega deželnega zbora; dalje še sledita

predlog o davku takih žag, katere les izdelujejo v svojih gozdih, in pa

poročilo o zgoščenenem mleku.

V dodatku tega zvezka „Naznanil“ nahajamo razun navedenega še:

Navod, kako naj se sušé češplje in kuha slivovec (pôlo obrisov za napravo sušilnic); nadalje

razpravo gosp. Fr. Schollmayr-ja o zložbi zemljišč in napravi skupnih poljskih potov; nadalje

razpravo o liniranem kukcu v kranjskih gozdih; dalje

o škodi, ki jo sneg dela drevju v gozdih in vrtih in kaj storiti, da se odvrne ta škoda, in konečno

c. k. kmetijsko-kemična preiskovalnica na Dunaji.

Mislimo, da se tudi obseg tega zvezka „Naznanil“ hvali in priporoča sam in da bi bilo prav odveč, temu dostavljati kaj drugega kot opazko, da vsak dan donaša nam zdaj sadove onega dela in prizadevanja, katerega je pred nekaj leti modro pričenjala naša c. k. kmetijska družba in njen glavni odbor.

(Dalje prihodnjič.)

Tehnično poročilo

k projektu o izsuševanju ljubljanskega močvirja.

To poročilo je glavnemu odboru za obdelovanje močvirja predložil Ivan pl. Podhagsky, uradno pooblaščen civilen inženir.

Kanali ob gorskih rebrih, ki mejé do močvirja.

(Dalje.)

Ako opazujemo mér, v kateri bi se ta kanal zamogel kopati in dela, ki bi jih potreboval, tedaj pridemo do sledečih sklepov:

- 1) Ker bi se morala najviša voda Gradaščice v viši legi povjeti, zato se mora kanal pričeti pri jezu v Kozarjah, in tamošnje zatvornice bi se morale primerno popraviti.
- 2) Ker ima mlinski potok Gradaščice od vstopnih zatvornic naprej toliko ovinkov, tik njega pa bi se ne mogel narediti nov kanal, zato bi se moral poslednji do pod mlina na Viču čisto novo izkopati — kakor kaže situacija — in omenjeni mlin bi se moral v ta namen podreti.
- 3) Pod Vičem bi se morale zidati vzporne zatvornice, da bi ne bilo treba tudi obeh sledečih mlin-skih padov odstraniti, namreč onega pri parketni fabriki in pri Kolizejskem mlinu; te zatvornice bi ob času nizke vode kanal popolnem zaprle in s tem bi se obema stavbama zagotovila potrebna gonilna voda.
- 4) Da bi se zadnji namen dosegel, moral bi se vrh tega za Glinšico zidati sifon pod kanalom, da bi se njegove vode ne odtegnile Kolizejskemu mlinu.
- 5) Od tu naprej bi se kanal lahko izkopal vzporedno z južno železnico zadej za fabriko za tobak do celovške državne ceste; lepe nasadbe Latermanovega drevoreda bi se vsled tega tembolj poškodovale, ker bi bil ta kanal ob času plitve vode, tedaj več del leta, popolnem suh.
- 6) Največ težav pa daje še le naslednji kos. Od celovške ceste naprej bi moral kanal iti mimo Kozlerjeve pivarne in zaradi Činkeljeve fabrike ali pod to fabriko ali pa pod kolodvorom Rudolfove železnice, potem naprej tja za mestno pokopališče, in od tam pod južno železnico dalje proti Udmatu; pod to vasjo pa bi se izlival v Ljubljano.

Lahko se razvidi uže iz tega popisa, kako velikan-ske težave bi naredilo tako delo; še bolj se pa pokažejo te ovire, ako pridjani podolžni profil bolj natanko pogledamo.

slivah in marelicah; iz pet posameznih peres sestavljeno listje nahajamo pa na orehovem drevju. Obrobje pri listji sadnega drevja je jako in zelo različno. Rob kostanjevega listja nazobčan je v pravo žago med tem, ko je rob na orehovem listji skoraj popolnoma gladek. Če primerjamo nastanevanje listja raznih sadnih plemen med seboj, nahajamo pri tem velik in očiten razloček med njim. Ta stran je pri hruševem, breskvinem, mareličnem, kostanjevem ter kislno-češnjevem listji gladka in svitla, a pri jabolčnem, češpljevim, slivinem in sladko-češnjevem listji nekako rapava, ne gladka in kosmata. Tudi pri listji enega samega sadnega drevesa, ako se medsebojno primerja, najdemo gledé njegove oblike očitne različke; listje na rodnih šteržih — ob sadežih samih — je bolj okrogličaste podobe, nego je ono na lesnih poganjkih. Vsled tega moremo listje sadnega drevja le bolj kot pravo karakteristično znamenje sadnega plemena, ne pa kot zanesljivo znamenje sadne vrste ali sorte smatrati. — Drevesno listje ima dve strani: zgornjo in spodnjo; zgorenja je memo spodaje uže po tipu samem precéj trša čutiti. Ako dva lista enoistega sadnega drevesa v roke vzamemo, ter pri enem zgornjo, pri drugem pa spodnjo stran njegovo h krati opazujemo in primerjamo, prepričamo se prec, da je zelena barva prve dosti bolj živa in temno-zelena, nego ona druge (spodnje strani), katera je bolj medla in svitlejše-zelena.

(Dalje prihodnjič.)

Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor.

(Dalje.)

Prvi zvezek „Naznanil“ letnika 1874. podaja udom kmetijske družbe sledeča poročila:

O izvrševanju sklepov občnega zbora od dne 29. januarja 1873. leta, nadalje gledé družbenih opravil: za povzdigo reje drobnice, kar se tiče pospeševanja sviloreje, za povzdigo sadje- in vinoreje ter vrtnarstva, za povzdigo čebelarstva, za zboljšanje predivstva, za napravlanje izglednih gnojišč, za nakup kmetijskih strojev in orodja, za povzdigo planinskega gospodarstva, za spisovanje poljedelske statistike, za zboljšanje močvirnih zemljišč, za napravlanje vodnjakov in kali, kedar vode manjka. Za tem sledi: poročilo o svetovni razstavi na Dunaji leta 1873. in kako se je je kmetijska družba vdeležila. Za računom in proračunom sledi poročilo, kako bi se v prid družbi predrugačila določba o porabi letnih doneskov družbenih udov, nasveti družbenih udov, med prvimi nahajamo podružnici postojnsko in vipavsko. Častne diplome pripoznale so se dvanajstim gospodarjem.

V dodatkih nahajamo:

Poduk o škodljivih mrčesih, katerih zatrosenja se je bati, in to o krompirjevem žužku, „kolorado-žužek“ imenovanem, nadalje o slivinem rivčkarji in o krvavi uši, nadalje podučen članek o stelji in o gnoji, in to: kakošen namen ima stelja, iz kakošnih reči je stelja, kakošna ima stelja biti, gnojenje travnikov, gnojenje njiv, poljsko kolobarstvo ali spreminjava, živa prst ali gujilovica, slama, bičje, ločje, praprot, vresje, šota in prst iz trohnice, planinska zelišča, pesek, raba peska za gnoj, prstna stelja, listje za steljo, stelja iz smerečja, jelovja itd., je li stelja potrebna za snago goveje živine, hlev z jaslami, hlevi s koriti, če naj se gnoj med govedi pušča, mostnati ali odrasti hlevi, pôdi, kakošne prednosti imajo taki hlevi, pomočki zoper mraz, pod v globoko ležečih hlevih, nadomestila za steljo, če

stelja prst pomuoži, drugi nadomestovalni snutek, tretji nadomestek, četrti nadomestek za steljo, peti nadomestek, kako in kdaj gnoji pesek, nekaj in sedaj, če obsekovanje gozdu škoduje? kaj grabljenje listja gozdu škoduje? kdaj in kako se sme stelja grabiti? kako važen je gozd itd.

To so predmeti, o katerih naša živilna komisija obširno govorijo „Naznanila“ in ki la in dolga: tr „Zboljšajte gospodarstvo z gnojnino! L. gips za naš poljih in v gozdih se bode s tem povzdignil za več milijonov goldinarjev v deželi.“

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske izkušnje.

Če govedino napenja,

znanih je več pripomočkov, na priliko, nekoliko apnene vode, ali smodnik med mleko zmešan tudi spusti sapo živini na hrbtu, kdor to prav zna; pa bolj ko vse omenjene pripomočke priporočajo zanesljivi živinorejci iz lastne skušnje sledeče:

Vzamete se dve surovi kurji jajci, napravi se jima na ožjem koncu mala luknjica in iztoči se skoz to iz njih ves beljak, potem pa se natoči v jajci polno terpentinovega olja ter se zamašite luknjici s kruhom, da se terpentin ne odteka. Ti dve jajci denete se potem napeti živini tako globoko v gobec, da ji mora povžiti, in vspeh zdravila se prav kmalu zapazi. Živini začne se iz želodca pehati, in prej ko preide 10 minut, je napetost odpravljena in živina z gospodarjem vred vesela. Gotovo je to sredstvo tako lahko rabiti in ako ima vsaj eno četrtinko litra terpentinovega olja vedno pri rokah, si ni ne hitreje ne ceneje pomoči misliti v takih slučajih, ko ravno priporočeno skušena. Ako si vsaj nekaj gospodarjev vsake vasi zapomni to sredstvo in v svojih omaricah spravlja po malo terpentinovega olja, rešilo se bode vsako leto prav mnogo govedini življenje, in ravno toliko gospodarjev obvarovalo prav občutljive škode.

Nove vrste krompir imenovan „Queen of the Valley“,

to je: kraljica doline, podoben rudečemu amerikancu, na prodaj pri vrtnarji Chrestensen v Erfurtu, zelo priporoča nemšk gospodar zaradi velikanske rodovitnosti; on piše: „Bral sem priporočilo te vrste krompirja, da obrodi neverjetne množine, celo v slabih peščenih tleh, da je nenavadne velikosti itd., in res naročim enega, ki je tehtal pol kile. Kolikor očes je imel, na toliko kosov sem ga dal razrezat, dne 12. aprila dam ga sadit na dobro njivo. V poletji razraščal se je krompirjevec v nenavadno velikost take, da sem bolj in bolj v resnici začel upati dobrega pridelka in misel, da je vsa hvala gola sleparija, jela se je zgubljeni. In res, ko dne 27. avgusta krompir skopljem, imel sem velikansk pridelok, 122 lepih krompirjev, ki so tehtali 46.07 kil, tedaj nad 92krat toliko, kar sem sadil. Ali se te vrste krompir bolj priporoča za jed ali za pičo, še nisem poskusil, ker si nisem hotel nobenega semena odvzeti s tem, da bi ga bil kuhal.“

Enako poskušnjo z enakim vspehom napravil je profesor Deininger v ogerskem Altenburgu ravno s te vrste krompirjem.

Dokler pa niso poznavali glavne hrane rastlin ter so mislili, da rastline vso potrebno hrano samo iz sprstenine (humusa) dobivajo, si niso mogli raztolmačiti njegove glavne koristi. Ker pa mavec iz apna in žvepla obstoji, sta njegova obstojna dela glavna hrana nekaterih rastlin, kakor: detelj, graha, leče in grahovice itd.

Razun tega detelja dobiva s pomočjo mavca še drugo hrano, ki je poprej nima, namreč amonijaka ali ščipavca. Mavec, ki se drži perja ali pa leži na zemlji, srka amonijak iz zraka, ker se njegova žveplena kislina lahko s tem v nehlapljivo, v vodi lahko raztopljivo sol, namreč v žvepleno-kisli amonijak spoji, ali, kakor pravi rajnki Vrtovec, „sžlahta“.

Ako hočemo, da gipsanje naglo koristi, moramo gipsati spomladi, kedar je detelja kakih 4 do 5 palcev dolga, namreč, da dobro zemljo pokrije pa da je tudi vlažno, deževno vreme, samo ne preveč, da dež gipsa s perja ne izpere, — in ker je v tem času tudi ona najboljša sočna in pernata ter na ta način lahko pije hrano; pri drugi košnji gipsanje veliko manje koristi, ker ravno detelja ni več tako pernata in sočnata ter zavoljo tega ne more več tako uspešno vpijati.

Tudi moremo precej pri setvi gipsati, samo paziti moramo, da njiva uže sama na sebi ni dosti močna, posebno o vlažnih letinah, ker nam detelja lahko ječmen ali pa oves preraste in tako dobroto deloma vničiti zamore; drugače je pa zgodnje gipsanje posebno pri ilovnih zemljah jako priporočljivo.

Močno gipsanje ne deluje samo dobro na deteljo, ampak tudi na dotično žito (pšenico), ki za njo pride v kolobaru. Ali preveč vendar ne smemo gipsati, ker premočno gipsanje provzrokuje lahko pri goveji živini napenjanje, pri konjih pa koliko (Windkolik). Zadosti je na hektar 3—4 met. cent. (7—8 centov); ako pa gipsamo vsako leto, je tudi polovica popolnem dovolj.

Ako tedaj kvintal, to je, metrični cent gipsa velja 1 gold. 40 kr. in da ga na pr. 2 met. centa po hektaru porabimo, znaša to 2 gold. 80 kr., in vzemimo, da trebamo za to delo 2 delavca po 80 kr., kar zopet znaša 1 gold. 60 kr., skupno tedaj 4 gold. 40 kr., pa po hektaru gotovo dobimo 15 do 20 met. cent. več detelje, kakor pa brez gipsa. Ako računamo met. cent po 2 gld. najmanj, znaša to 30 do 40 gold. Ako stroške od dohodkov odbijemo, imamo dobička od 30 do 35 gold. po hektaru. To bi bilo namreč v najslabšem slučaju.

Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor.

(Dalje.)

Letnika 1875. zvezek I. „Naznanil“ obsega razun poročila o izvršitvi sklepov občnega zbora in tekočih opravil poročilo o razdelitvi državnih podpor za razne kmetijske razdelke za leto 1875. in prejšnja leta počeni od leta 1869. ter o društvenih računih in o proračunu za leto 1875.

V poročilu o predlogih družbenih podružnic pa nahajamo sledeče:

Nasvete in želje podružnice metliške:

Naj bi se davki ne iztirjavali tako silno in posebno v onih soseskah ne, kjer je toča hudo škodo naredila.

Ta nasvèt rešil se je po obširni razpravi, katere so se vdeležili poročevalec dr. Poklukar, baron Wurzbach, grof Barbo, dr. Bleiweis, župnik Krčon, L. Robič, O. Detela, profesor Peternel in dr. K. Ahačič s sklepom: Naj se vlada prosi: 1) da po milosti dela s posestniki v oziru iztirjavanja davkov, in prizanaša naj za gospodarstvo potrebnim rečem; 2)

pred rubljenjem naj se prepriča, če se nahaja kaj čez „fundus instructus“, 3) iztirjava naj se po žetvi (kedar je kaj); 4) prepriča naj se čez nekaj let, če je posestnik zastal s plačevanjem po nesreči ali iz zadolženja, in v prvem slučaju naj mu davek odpiše.

Dalje prosi podružnica metliška:

Naj bi družba kmetijska delala na to, da se težave, morebiti mnogokrat nepotrebne o kordonu na meji kranjsko-hrvaški zavoljo goveje kuge, odstranijo, ki so velika nadloga gospodarjem, ki na meji nimajo posestva.

Sklenilo se je, to željo naznaniti c. k. vladi, pa da ni upanja, da bi se moglo izdatno pomagati, dokler je na Hrvaškem goveja kuga.

Nadalje predlaga ravno ta podružnica:

Naj se ne dá nikomur pravica, svinje in konje rezati, ki se ne izpriča, da se je teh del znanstveno izučil.

Ta nasvèt izroči se glavnemu odboru z nalogom, da ga po vrednosti prevdari in stori, kar je v ta namen treba.

Podružnica dalje želi popotnih učiteljev za vinorejo in poljedelstvo.

Ta predlog priporoči se odseku za državne podpore.

Podružnica rateška predlaga:

Naj družba kmetijska skrbi za to, da bodo svilo-rejci svoj pridelek lože prodajali, kakor do zdaj.

Sklene se odboru naložiti, naj vse stori, kar predsednik rateške podružnice priporoča v ta namen.

Sklene se dalje: naj odbor tudi za to skrbi, da se po deželi zasadi več moštnega sadja (tepek itd.).

Podružnica kranjska želi polajšave pri vpeljavi nove mere in vage, kar se reši z ozirom na dotično, uže razglašeno postavo.

Podružnica vipavska predlaga in vtemeljuje vpe-ljavo vinskih mešetarjev. Zbor nalaga glavnemu odboru vse v ta namen potrebno vpeljati.

Ravno ta podružnica priporoča, da naj se napravijo tri velike drevesnice: ena na Dolenjskem, ena na Gorenjskem in ena na Notranjskem.

Po nekaterih ugovorih in sklicevanji na vedno se množeče šolske drevesnice izroči se ta predlog glavnemu odboru v pretres in prevdarek.

Dalje sledi poročilo o oskrbovanji družbenega vrta na Poljanah, iz katerega razvidimo, da se je poskušala tam setev novih semen, in to: Saksonska jara rž, Ligovi velikanski oves, in še posebej 34 različnih vrst ovsa; izmed 15 vrst naročenega krompirja, potrdilo se je samo 6 vrst; poskušala se je dalje pisana cvetlična pšenica, cesarska rž.

Potem se v dolgi, 150 toček obsegajoči vrsti naštevajo na kmetijskem vrtu zadnja leta izvršene poskušnje z žiti, podzemljicami, travami, drevjem itd. vsake vrste.

Dalje sledi v „Naznanilih“ kratka zgodovina o ljubljanski učilnici podkovstva in živinozdravstva z ozirom na ravno takrat preteklih 25 let njenega obstanka, so-stavljena po vodji in duši te šole, dr. Jan. Bleiweisu.

(Dalje prihodnjič.)

Nekaj o sadjereji za spomladanski čas.

(Dalje.)

Govorili smo zadnjič, kako ravnati s starimi drevesi posebej. Danes hočemo spregovoriti nekoliko, kako ravnati z ranami po drevji ne gledé na starost. — V tej zadevi imajo sadjerejci, ki rast in življenje opazujejo in vsakovrstne pomočke poskušajo, mnogo sredstev, posebno zanimivi pa so ravno v tej zadevi nauki in skušnje lani umrlega slovečega sadjerejca dr. Lucasa,

ostati; zdaj sodim drugače in sem prepričan, da se bode Kras pogozdil, ako ga bodo pogozdovali vestni in praktični gozdarji!

Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor.

(Dalje.)

Tudi „Naznanila“ letnik 1878. prinašajo udom kmetijske družbe na 141 stranéh mnogo zanimivega.

Nočemo govoriti bolj nadrobno o rednem delovanji glavnega odbora, akoravno tudi to kaže mnogo važnega in pomenljivega. Enako zanimivo je tudi poročilo o obravnavi občnega zbora, na priliko, o okrajnih razstavah goveje živine, o gozdnih komisarijatih, o vzrokih gostih eksekutivnih prodaj kmetij po deželi; zanimiv pri tej priliki bil je posnetek iz davkofske knjižice za okraja litijskega, občine moravske, po kateri je od nekega tamošnjega posestva za leto 1877. iznašal davek, in to

državni davek	56 gold. — ¹ / ₂ kr.
priklade pa	102 „ 95 „
skupaj	158 gold. 95 ¹ / ₂ kr.

Davek od družega posestva v litijskem okraji za ravno tisto leto pa je znašal, in to:

državni davek	191 gold. 4 ¹ / ₂ kr.
priklade pa	353 „ 82 „
skupaj	544 gold. 86 ¹ / ₂ kr.

kar kaže, kako prehudo obložene so posebno občine, okraji in dežele.

Enako zanimivo je poročilo o poskušnjah na družbenem vrtu na Poljanah.

Dalje sledi utemeljevanje pokojnega tajnika dr. J. Bleiweisa o zadevah postavne uravnave umne govedoreje s tem, da se v vsaki občini smejo za pleme rabiti samo taki junci, ki imajo dovoljenje za to. — Znano je, da je sedanja večina kranjskega deželne zbora dober načrt dotične, važne postave pokvarila s tem, da je izvršitev njeno občinam prav na prosto voljo dala v kljub temeljitemu in gorečemu nasprotovanju dr. Bleiweisa, in za to še danes naša živinoreja ne more prav naprej. — Tedanji občni zbor pa je predlog dr. Bleiweisov soglasno sprejel brez ugovora.

Predlog „o potrebi postave za razdelitev občinskih pašnikov in o vredjenji zemljišč, ki menjajo gospodarje“, v temeljeval je dr. Poklukar, navajajoč ob kratkem tudi zgodovino tega vprašanja pri nas in sklepal je s predlogom: Glavnemu odboru se nalaga, z vsemi postavnimi sredstvi delati na to, da izide postava, po kateri se vsi prej skupni pašniki po Kranjskem razdelé in vmenjalna zemljišča vredé.

Tudi ta predlog bil je sprejet po nekaterih opazkah in ravno sedaj vidimo, da se to vprašanje bliža svoji končni rešitvi v postavah o skladanji zemljišč itd., ki bode, kakor stvar danes stoji, v nekaj dneh končno sprejete v državnem zboru po skoraj dveletnih, temeljnih obravnavah. — Podučni del tega letnika „Naznanil“ obsega: 1. „Nekaj o reji bék“, ki obsega nadrobni poduk, kaka mora biti zemlja, kako pripraviti jo za nasajo, kako ravnati s sadikami, delo po nasaji (kopanje, sušenje in namakanje zemlje, porezovanje, koliko časa se drži bekovišče in kako se pridelki v denar spravljajo?)

Znano je, da je prav veliko krajev kranjske dežele zeló pripravno za bekorejo, tedaj tudi ta zanimiv spis barona Bibra prav gorko priporočamo našim kmetovalcem. Pri navadnih poljskih pridelkih kmet težko toliko strži, da davke plača; ako je marljiv živinorejec,

se lože giblje, tudi sadjereja v dobrih letih precej vrže, beka pa, kjer je svet za to, izraste vsako leto in pridelek njen, posebno pa bolj okusni izdelki spečajo se zmiraj lahko doma pa tudi v tuje dežele; zatoraj kmetovalci: ne pozabite béke!

2. Obsega podučni del: sploh zanimiv spis gosp. Tomaža Hitza, voditelja sirarskih družeb: „razmere pašnikov v Bohinji“, nadalje: „Gotovo zdravilo zoper zeló razširjeno bolezen.“

Bolezen, o kateri gosp. Hitz govori, nahaja se še na mnogo krajih, tedaj ne more škodovati, ako omenjeno „gotovo zdravilo“ našim gospodarjem tukaj ponovimo; poduk se glasi: „Pri svojem večkratnem potovanji v bohinjskih planinah, pa tudi pri večkratnem obiskovanji hlevov v dolini, zapazil sem med govedi neko zeló razširjeno bolezen. Znamenje te bolezni so tako očitna, da pomota o njeni natori ni mogoča; mlada živina raste le počasi, odraščena hujša in daje malo mleka. Zato mi ni treba, bolezni po imenu imenovati, vsak gospodar jo v gane sam, če mu zoper to bolezen sledeče zdravilo (recept) zapišem, ki naj velja koj za prihodnjo zimo.

Gospodarji! dajte svoji živini na 1 cent žive teže 3 in pol do 4 funte dobrega sena, dajte jej dovolj frišne vode in skrbite, da biva v čednem in suhem hlevu, ki ima 12 do 17 stopinj gorkote po R. gorkomeru. Če ta recept poskusite pri kravi mlekarici, katera na priliko vaga 6 centov, dali jej boste na dan 24 funtov dobrega sena.

Teh 24 funtov razdelite na 6 porcij; prvi porcij dajte jej zjutraj pred 5. uro; drugo porcijo položite jej koj po povžiti prvi. Ko je drugo porcijo povžila, napojite jo, in potem dajte jej tretjo porcijo. Zdaj ocedite kravo s čohljo (štrigljem) in krtačo in nasteljite jej dovolj. Po vsem tem pa zaprite hlev, da ima živina celi dan mir in čas za prežvekovanje. Ob 4. uri popoldne pridite še le zopet v hlev. Zdaj delajte z ostalimi tremi porcijami tako, kakor z onimi zjutraj. Porok sem vam, da če bote tako ravnali, kakor vam tu svetujem in večkrat v hlev pogledate, pa vsega ne prepuščate dekli, bode imenovane zeló razširjene bolezni do prihodnje spomladi konec“.

Gospodarji! držite se tega recepta, ne bo vaša škoda!

Konečno sledi nadrobni popis, učilni in hišni red podkvske šole in živinozdravnišnice v Ljubljani in pa deželne vino- in sadjerejske šole na Slapu; tedaj zopet nekaj koristnega za našega kmetovalca.

(Dalje prihodnjič.)

Sadno drevo in normalna starost njegova v posameznih plemenih, njega glavni deli in njihovo delovanje.

(Dalje.)

Ko spomladi toplejši solnčni žarki v rastlinah zopet novo življenje obudé, zapazimo to pri našem domačem sadnem drevju najpreje na njegovih sadnih ali cvetnih, potem pa na končnih ali terminalnih popkih prejšnjiletnih mladik ali poganjkov. V teh drevesnih popkih zberó in nakopičijo se vse one redilne tvarine, katere so njegove (drevesne) korenine v pozni jeseni ali pa še celó ob zimskem času v-sé posrkale tako, da te popke z vso pravico prave zaloge rezervinega živeža drevesnega imenovati moremo. Ta živež ali rezervina zaloga njegova čaka na teh mestih (v drevesnih popkih) le pravega časa za njegovo prihodnjo delovanje.

je pri sestavljeni sušilnice mislilo na popolno porabo kurjave in na razgretje, kolikor mogoče veliko na štirjaški centimeter krade.

Razglas

c. kr. deželne vlade za Kranjsko s 3. maja 1883. l., št. 2702, zadevajoč nevarnost, ki preti lesoreji po nabiranju borovega vršičnega popja.

Ker se je najnovejši čas opazilo, da se po kranjskih gozdih v trgovinske namene nabira vršično popje še ne sečnih borov, daje to c. k. deželni vladi povod, stanovništvo opozoriti na to, da taka poraba mora s časom gozde pokončati in da je tedaj v zmislu §. 4. gozdnega zakona s 3. decembra 1852. leta, drž. zak. št. 250, in §. 5. ministerskega ukaza s 3. julija 1873. l., dež. zak. št. 39. prepovedana.

Naroča se zatorej gozdnim organom, županstvom in c. kr. žandarmeriji, da vsako gozdno oškodovanje omenjene vrste, bodi-si da so to oškodovanje zakrivili gozdni posestniki sami, ali pa tujci, ravno tako kakor druge prestopke gozdnega zakona, nemudoma naznanijo političnemu okrajnemu oblastvu, katero bode zoper storilce postopalo po določilih gozdnega zakona, eventualno slučaj, ako je ravnati ž njim po občnem kazenskem zakonu, naznanilo pristojni kazenski sodnji.

Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor.

(Dalje.)

„Naznanila“ letnik 1877. obsega pregled delovanja c. k. kmetijske družbe, poročilo odborovo o načrtu postave za zložbo zemljišč, red o delitvi daril pri javnem ogledu goveje živine in prikazen na Golem.

V tem letniku „Naznanil“ pomenljiv je uže nagovor družbenega predsednika barona Wurzbacha pri otvorjenju občnega zbora dne 22. novembra 1876., v katerem omenja poleg slabe letine različnih bremen, ki tarejo kmetijstvo, med temi priklade na davke, zdržavanje cest, visoke stroške za šole, posebno za zgradbo novih šol, omenja potrebo kmetijske šole, podkovske šole, sadjejejske šole na Slapu, shoda vinorejcev v Mariboru in družega več.

Tudi poročilo o razpravah občnega zbora obsega marsikaj zanimivega, med tem v prvi vrsti govor dr. J. Bleiweisa, v katerem je utemeljeval potrebo deželne postave za povzdigo domače naše živinoreje; nadalje utemeljevanje predloga dr. Poklukarja, s katerim je opisal nezdrave razmere pašnikov in gozdov v radoljškem okraji, katero je sklepal z nasvetom: Veleslavna c. k. deželna vlada se naprosi:

1. z vsemi postavnimi sredstvi varovati obstoječe paše okraja radoljškega;
2. z vso močjo delati na to, da se gozdne in pašne pravne razmere radoljškega okraja uravnajo nemudoma.

Gosp. Seitner ugovarjal je različno zoper pritožbe dr. Poklukarja, dr. Bleiweis pa je z gorko besedo podpiral nasvete njegove dostavljajoč, naj se kmetijska družba pooblasti, natanko preiskavati, kako so se prebitke nadloge na Gorenjskem povzročile?

Tudi pri točki: „Želje o vspešnem obdelovanju močvirja in odpravi glavnih napak“ bil je obširnejši razgovor. Poročevalec o tej točki bil je gosp. P. Kosler; ker je bil pa po bolezni zadržan, vdeležiti se občnega zbora, poročal je mesto njega g. dr. Bleiweis ter predlagal sledeče nasvete:

1. Naj se leta 1826. ustanovljena lokalna komisija za osuševanje močvirja dopolni z izobraženimi in praktičnimi udi, oziroma pomnoži, kateri s pomočjo sposobnih tehnikov do vpeljave nove postave za kulturo močvirja potrebna dela vodijo in nadzorujejo in kateri bi naprave za odstranitev povodnji potrebne izvrševali;

2. naj se zaklad za osuševanje močvirja, kateri ima več nego 60.000 gold. na razpolaganje, posebno rabi za ona nujna dela in naprave, katere bi mogle Ljubljance tek pospešiti in odstraniti nevarnosti povodenj;

2. naj se izprosi najviša sankcija postave o kulturi močvirja, katero je sklenil slavni deželni zbor kranjski, ali, če ne dobó najvišega potrjenja, naj se v novo kranjskemu deželnemu zboru predloži takov vladen predlog.

Iz poročila o gospodarstvu na kmetijskem vrtu na Poljanah razvidi se, da se je tam pskušala setev jare pšenice imenovane „Bunter Blumen-Weizen“, nadalje ječmena (Imperial-Gerste), katerega se je iz 50 kil semena pridelalo 13 hektolitrov in 364 funtov slame; nadalje finlandskega ovsa.

Nadalje se je sadilo krompirja različnih vrst: „zgodnjega rumenega Šentjanževca“, „ponos Chileški“, „belomesnatega saksonskega čebularja“ in osem vrst različnega, iz Danciga poslanega krompirja po 20 do 43 kosov.

Enake poskušnje delale so se tudi z grahom, fižolom dveh novih vrst došlim iz Danciga, ravno od tod došli ste tudi dve novi vrsti graha.

Tudi melone so se poskušale in nekaj cvetic, sadjereji pa se je obračala tudi večja pozornost.

Dalje sledi poročilo do c. k. ministerstva za poljedelstvo na vprašanje, stavljena v ukazu od 21. marca 1866. l. št. 3417/317.

To poročilo obsega:

1. Ustanovitev, namen in uredbo družbe;
2. naredbe deželne vlade in deželnega odbora v obziru kmetijstva;
3. razstave napravljene po kmetijski družbi;
4. porabo mašine za napravo drenažnih ceví;
5. mašinarstvo;
6. o gnojenji;
7. planinarstvo, in to:
 - a) o planinskem stanji v Bohinji na Gorenjskem,
 - b) izboljšanja, katera so se in naj bi se izvršila;
8. sejmi za semena;
9. podporo za sadje- in vinorejo in vrtnarstvo;
10. podporo za predivstvo;
11. rejo goveje živine;
12. rejo drobnice;
13. vodnjaki, napajališča za živino;
14. svilorejo;
15. čebelarstvo;
16. podkovska učilnica in živinozdravniška šola v Ljubljani.

Drug dodatek obsega obširno poročilo kmetijske družbe do deželne vlade o načrtu postave o skladanji zemljišč, razdelitev skupnih zemljišč in vredbi skupnih vžitnih pravic.

Kakor znano, se bliža ravno zdaj končna rešitev te za kmetijstvo velevažne pa tudi jako kočljive postave.

Konečno je tem „Naznanilom“ dodan tudi „Splošen red obdarovanja za one živinske razstave, katere država podpira po ukazu c. kr. ministerstva za poljedelstvo od 15. aprila 1877. l. št. 8716.

Tudi obseg tega letnika „Naznanil“ sam dosti jasno govori, ali je zanimiv za našega kmetovalca.

(Dalje prihodnjič.)